SLOVENSKO SOCIOLOŠKO SREČANJE

Koper, 19. – 21. oktober 2023

slovensko sociološko društvo

DOLGOŽIVA DRUŽBA: posledice in izzivi

Facoltà di Studi Umanistici
Fakulteta za humanistiko

slovensko
sociološko
društvo

SLOVENSKO SOCIOLOŠKO SREČANJE

Koper, 19. – 21. oktober 2023

DOLGOŽIVA DRUŽBA: posledice in izzivi

Koper, 2023

Izdajatelj:
Slovensko sociološko društvo
Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana

Uredniki:
Roman Kuhar, Mateja Sedmak, Igor Jurekovič

Tehnični urednik:
Igor Jurekovič

Programski odbor:
Predsedstvo Slovenskega sociološkega društva

Recenzentke:
Maja Zadel, Veronika Bajt, Metka Mencin Čeplak

Oblikovanje in prelom:
Polonca Mesec Kurdija

Korekture:
Avtorji in avtorice

Tisk:
Demat, d.o.o., Stegne 3, Ljubljana

Naklada:
140 izvodov

Publikacija je dostopna tudi na elektronskem naslovu:
http://www.sociolosko-drustvo.si/

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316(082)

SLOVENSKO sociološko srečanje (2023 ; Koper)
Dolgoživa družba : posledice in izzivi : Slovensko sociološko srečanje : Koper, 19.-21. oktober 2023 / [uredniki Roman Kuhar, Mateja Sedmak, Igor Jurekovič]. - Ljubljana : Slovensko sociološko društvo, 2023

ISBN 978-961-94302-8-6
COBISS.SI-ID 167266051

KAZALO

PROGRAM:
SLOVENSKO SOCIOLOŠKO SREČANJE 2023
DOLGOŽIVA DRUŽBA: POSLEDICE IN IZZIVI
Koper, 19. – 21. oktober 13

UVODNIK:
ČLOVEK NA MORJU NIKOLI NI SAM
Roman Kuhar 21

SEKCIJA ZA VPRAŠANJA DRUŽBENE BLAGINJE I

ZDRAVJE STAREJŠIH DELAVCEV V SLOVENIJI
Helena Kovačič in Barbara Lužar 25

DOLGOŽIVA DRUŽBA – PRAVNO SPODBUJATI
ALI OMEJEVATI DOLGOŽIVOST DRUŽBE
Borut Stražišar 26

SOCIOEKONOMSKI STATUS KOT DEJAVNIK TVEGANJA
ZA POJAV RELATIVNE OSKRBOVALNE REVŠČINE
MED OSKRBOVALNIMI DIADAMI V SLOVENIJI
Tjaša Potočnik, Valentina Hlebec,
Miriam Hurtado Monarres in Maša Filipovič Hrast 27

BLAGINJA IN DELOVNI POGOJI KMETOV V SLOVENIJI
Majda Černič Istenič 28

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO ČASA

RAZŠIRJENOST STARIZMA V SLOVENIJI:
PRIMERJAVA PODATKOV MED LETOMA 2008 IN 2022
Otto Gerdina in Slavko Kurdija 29

POKOJNINSKO ZAVAROVANJE V SLOVENIJI
V OBDOBJU SOCIALIZMA 1945–1990
Dunja Dobaja 30

STARIZMI KOT IZRAZ IZGUBE DRUŽBENE
POMENLJIVOSTI MLADIH IN STARIH
Mirjana Ule 31

STAROSTI PRIJAZNA UNIVERZA KOT DEL ANGAŽIRANE UNIVERZE V STARAJOČI SE DRUŽBI
Urška Kapler 32

ZAKON O DOLGOTRAJNI OSKRBI IMAMO, KAJ PA ZDAJ?
Sonja Lokar 33

SEKCIJA ZA OKOLJSKO IN PROSTORSKO SOCIOLOGIJO I

STAROSTI PRIJAZNA OBČINA – PRIMER GERONTOLOŠKEGA CENTRA V AJDOVŠČINI
Anamarija Kejžar, Vlado Dimovski in Simon Colnar 34

VPLIV PSIHOLOŠKE RAZDALJE NA ZAZNAVANJE PODNEBNIH TVEGANJ: PRIMER ANALIZE PREFERENC SLOVENSKIH POTROŠNIKOV PRI PRENOVI IN OPREMLJANJU STANOVANJ
Ana Slavec, Nežka Sajinčič in Lea Primožič 35

A SYSTEMATIC REVIEW OF PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF INSTRUMENTS FOR ASSESSING OLDER ADULTS' PSYCHOSOCIAL WELLBEING, NEEDS, AND OBJECTIVE AND PERCEIVED BUILT ENVIRONMENT
Mateja Erce in Dean Lipovac 36

PROSTORSKO LOČEVANJE V KALIFORNIJSKIH MESTIH: OGRAJENE SKUPNOSTI IN BREZDOMSTVO
Barbara Zagorc 37

SEKCIJA EKONOMIJA IN DRUŽBA I

DIGITALIZACIJA DELA: KRITIČNI ODZIVI IN KONCEPTUALNE SMERNICE
Aleksandra Kanjuo Mrčela 38

OBLIKE ORGANIZACIJE PLATFORMNIH DELAVK IN DELAVCEV: ONKRAJ TEORIJE DELOVNEGA PROCESA
Branko Bembič in Tinca Lukan 39

PREKARIZACIJA DELA IN ŽIVLJENJA V PLATFORMNI EKONOMIJI TER SOCIALNA VARNOST
Miroljub Ignjatović 40

"HEY SIRI! HOW IS DEMOCRACY?"*
*HEJ, SIRI! KAKO JE Z DEMOKRACIJO?
Žiga Vodovnik 41

PLENARNA OKROGLA MIZA:
STARANJE PREBIVALSTVA IN DOLGOTRAJNA OSKRBA:
DRUŽBENI PREMIK V POTREBAH PO OSKRBI
Moderator: Otto Gerdina 42

SEKCIJA ZA OKOLJSKO IN PROSTORSKO SOCIOLOGIJO II

NOVI LOKALIZEM IN DRUŽBENI POTENCIALI
NEPREMIČNE KULTURNE DEDIŠČINE – LOKALNE SKUPNOSTI
V PRECEPU MED PODPORO IN ZAVIRANJEM PROCESOV
PARTICIPACIJE IN TRAJNOSTNEGA RAZVOJA
Matjaž Uršič 43

PROFESIONALNI RAZVOJ ŠTUDENTOV V ČASU
UTRJEVANJA VIRTUALNEGA PROSTORA
Samo Pavlin 44

UNIVERZITETNE KRAJINE: PREOBLIKOVALNA
VLOGA UNIVERZ V URBANIH PROSTORIH
Domen Žalac 45

INTEGRACIJA ZNANJA: SOCIOLOGIJA V NARAVI
Marjan Hočevar 46

UNIVERZA V ČASU DRUŽBENIH KRIZ:
INTEGRACIJA UKRAJINSKIH BEGUNCEV
Simona Zavratnik in Anteja Tomašič 47

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO POLITIKE IN DRUŽBE

KRIZE KAPITALIZMA IN NEOLIBERALNE SPREMEMBE:
KONVERGENCE ALI RAZLIKE MED DRŽAVAMI?
Marko Hočevar 49

PROTESTNA GIBANJA V ČASU EPIDEMIJE COVID-19:
ČUSTVA, VREDNOTE IN IDENTITETE
Barbara Gornik 50

NARACIJSKI OKVIR PROTESTNIŠKIH GIBANJ
TEDNIKA DEMOKRACIJA V ČASU PANDEMIJE COVID-19
Matej Zupanc 51

SODOBNO SOCIOLOŠKO RAZISKOVANJE ELIT
Laura Mrčela 52

DID NEOLIBERAL CAPITALISM CONTRIBUTE TO THE DEMOCRATIC RECESSION? PANEL REGRESSION EVIDENCE FROM A SAMPLE OF 141 COUNTRIES, 2006–2017
Tibor Rutar 53

DELAVNICA ADP:
ISKANJE IN RABA PODATKOV ZA BOLJŠE RAZUMEVANJE DOLGOŽIVE DRUŽBE
Vodita: Sonja Bezjak in Irena Vipavc Brvar 54

SEKCIJA ZA MEDKULTURNE ŠTUDIJE

ŠOLSKO BLAGOSTANJE PRISELJENIH MLADIH NA PRIMERU ŠESTIH EVROPSKIH DRŽAV
Lucija Dežan 55

KOMUNIKACIJSKA RAZMERJA NA TWITTERJU V OBDOBJU MIGRANTSKE »KRIZE« V SLOVENIJI
Rok Smrdelj 56

STARANJE IN ETNIČNA VITALNOST MANJŠINSKIH POPULACIJ: PRIMER ITALIJANOV, MADŽAROV, ROMOV IN HRVATOV V SLOVENIJI
Damir Josipovič 57

INTEGRACIJA PRISELJENIH OTROK V ŠOLO IN ODNOS MED ŠOLO IN STARŠI: KAKO UČITELJI IN DRUGI ŠOLSKI DELAVCI VIDIJO VLOGO STARŠEV PRISELJENIH OTROK?
Maja Zadel 58

SOCIALNO PODJETNIŠTVO KOT ORODJE ZA INTEGRACIJO BEGUNCEV IN PROSILCEV ZA AZIL V SLOVENSKO DRUŽBO
Ksenija Perković 59

HVALEŽNOST BEGUNCEV IN MOČ: IZKUŠNJE SIRSKIH BEGUNCEV V VELIKI BRITANIJI
Almedina Lozić 60

SEKCIJA EKONOMIJA IN DRUŽBA II

POSLEDICE DIGITALNE REVOLUCIJE NA ZAPOSLOVANJE IN NOVE OBLIKE DELA
Barbara Lužar in Helena Kovačič 61

DIGITALNA TRANSFORMACIJA V ODNOSU PACIENT-ZDRAVNIK: UČINKI UPORABE SPLETNIH Z ZDRAVJEM POVEZANIH INFORMACIJ NA ODNOS MED PACIENTI Z RAKOM IN ZDRAVNIKI SPECIALISTI S PODROČJA ONKOLOGIJE
Sara Atanasova 62

THE ECONOMICS OF RISING SUICIDE RATES IN THE UNITED STATES
Minea Rutar 63

UMETNOST UMETNE INTELIGENCE
Primož Krašovec 64

OKROGLA MIZA:
QUO VADIS, ZNANOST?
Moderira: Franc Mali 65

QUO VADIS ZNANOST? KAM NAS VODI RAZVOJ UMETNE INTELIGENCE IN TEHNOLOGIJE PREOBLIKOVANJA ČLOVEKOVEGA GENOMA?
Franc Mali 66

SEKCIJA ZA VPRAŠANJA DRUŽBENE BLAGINJE II

POSLEDICE EPIDEMIJE COVIDA-19 ZA DIGITALNE NEENAKOSTI V SLOVENIJI
Andraž Petrovčič, Anabel Quan-Haase, Nuša Cekuta in Darja Grošelj 67

DIGITALNO OPISMENJEVANJE STAREJŠIH OSEB V SLOVENIJI V SPIRALI RAZLIK MED ŽELJAMI IN REALNOSTJO
Simona Hvalič-Touzery, Andraž Petrovčič, Darja Grošelj in Jerneja Laznik 68

POGLED NEFORMALNIH OSKRBOVALCEV NA LASTNO OSKRBO V PRIHODNOSTI
Miriam Hurtado Monarres in Tjaša Potočnik 69

OSKRBOVALEC DRUŽINSKEGA ČLANA: OZASEBLJANJE SKRBI
Hana Hunjet in Marja Zakelšek 70

POGLEDI LJUDI NA VLOGO DRŽAVE BLAGINJE PRI SKRBI ZA STARE LJUDI
Lea Lebar 71

SEKCIJA ZA SPOL IN DRUŽBO I

PRISPEVEK K NORMALIZACIJI INKLUZIVNEGA JEZIKA
Roman Kuhar in Milica Antić Gaber 72

OMREŽJA MOČI: PRIMERJAVA RAZMERIJ MOČI IN SPOLNE REPREZENTACIJE V TREH EVROPSKIH PARLAMENTIH
Jure Skubic 73

»TEORIJA SPOLA« KOT PREVLADUJOČ OKVIR JAVNE RAZPRAVE O SPOLU IN SPOLNOSTI: DISKURZIVNA »DEDIŠČINA« ANTIGENDERSKEGA GIBANJA
Rok Smrdelj, Roman Kuhar, Monika Kalin Golob 74

ENAKOST SPOLOV V SLOVENSKI DIPLOMACIJI
Tjaša Cankar 75

OKROGLA MIZA:
RAZISKOVATI REVŠČINO V STAROSTI – METODOLOŠKE ZAGATE IN OBČUTLJIVI METODOLOŠKI PRISTOPI
Moderira: Jana Mali 76

OKROGLA MIZA:
STAROSTNE POLITIKE V SLOVENIJI: REFLEKSIJA OB SLOVENSKEM PREVODU KNJIGE NEOLIBERALIZACJJA STAROSTI
Moderira: Tanja Rener 77

OKROGLA MIZA:
SOCIOLOŠKI IN RAČUNALNIŠKI PRISTOPI K ANALIZI SOVRAŽNEGA GOVORA
Moderira: Ana Frank 78

OKROGLA MIZA:
IZZIVI SOCIOLOGIJE RELIGIJE IN RELIGIOLOGIJE
Moderira: Anja Zalta 80

PLENARNO PREDAVANJE:
CIVIC ENGAGEMENT IN LATER LIFE – UNLEASHING THE POTENTIAL OF AGING SOCIETIES WHILE EXPANDING THE SOCIOLOGICAL IMAGINATION
Sandra Torres 81

PEDAGOŠKA SEKCIJA

SOCIOLOGIJA V SREDNJI ŠOLI SKOZI PRIZMO DRUŽBENIH SPREMEMB IN GENERACIJSKIH POSEBNOSTI
Ksenija Domiter Protner 82

POUČEVANJE O MNOŽIČNIH MEDIJIH S SPODBUJANJEM KRITIČNEGA MIŠLJENJA
Barbara Bedenik 83

NOVOSTI IN AKTUALIZACIJA NA PODROČJU SOCIOLOGIJE V ŠOLI
Sonja Ferčak 84

SEKCIJA ZA SOCIALNO DELO

KDO OPOZARJA NA PROBLEME STARIH LJUDI IN PREDLAGA REŠITVE ZANJE? ANALIZA VIROV V SLOVENSKEM OSREDNJEM NACIONALNEM ČASOPISU
Otto Gerdina in Sinja Čož 85

POMEN INSTITUCIONALNEGA OKOLJA ZA RAZUMEVANJE IDENTITETE LJUDI Z DEMENCO
Sintija Munđar 86

DEMENCI PRIJAZNO OKOLJE
Anamarija Kejžar 87

ZEMLJEVIDI DOLGOTRAJNE OSKRBE LJUDI Z DEMENCO NA RAVNI LOKALNIH SKUPNOSTI: POTREBE LJUDI Z DEMENCO IN VIZIJA OSKRBE
Jana Mali 88

PANEL:
SLOVENSKO ŠOLSTVO IN NACIONALNA IDENTITETA: ŠOLSTVO IN VZPOSTAVLJANJE TER VZDRŽEVANJE NACIONALNIH IDENTIFIKACIJ
Moderira: Rok Stergar 89

KAKOFONIJA KLASIFIKACIJ: ŠOLSTVO IN IDENTIFIKACIJE V PREDNACIONALNEM IMPERIJU
Jan Bernot 90

KAKO IZ SLOVENCEV NAREDITI SLOVENCE:
ŠOLA V SLOVENSKEM JEZIKU IN PREKMURSKO
PREBIVALSTVO V PRVI JUGOSLAVIJI
Jernej Kosi 91

NAROD IN NACIONALNE IDENTIFIKACIJE V SLOVENSKIH
PEDAGOŠKIH TEKSTIH V TRIDESETIH LETIH 20. STOLETJA
Neja Blaj Hribar, Marko Zajc 92

NACIJA IN NACIONALNA IDENTITETA V SODOBNIH
SLOVENSKIH UČBENIKIH ZGODOVINE
Tamara Trošt, Jovana Mihajlović Trbovc 93

OKROGLA MIZA:
TRANSNACIONALIZACIJA OSKRBE ZA STAREJŠE LJUDI
Moderira: Veronika Bajt 94

SEKCIJA ZA ŠTUDIJE VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA

STAROST KOT DEJAVNIK SAMOIZKLJUČITVE
IZ DAROVANJA ORGANOV PO SMRTI
Sinja Čož 96

»DRUŽINA KOT VSAKA DRUŽINA«? PERCEPCIJE VOJAŠKIH
DRUŽIN IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA V SLOVENIJI
Alenka Švab, Janja Vuga Beršnak in Andreja Živoder 97

DOLGOTRAJNE IN POGOSTE ODSOTNOSTI STARŠEV
V VOJAŠKIH DRUŽINAH: POGLED ODRASLIH OTROK
Andreja Živoder, Alenka Švab in Janja Vuga Beršnak 98

PROUČEVANJE OVIR PRI ZMANJŠEVANJU UŽIVANJA MESA
MED MLADIMI: UVIDI IZ PREHRANSKIH DNEVNIKOV
Dora Matejak, Andreja Vezovnik in Tanja Kamin 99

OKROGLA MIZA:
GENERACIJSKO RAZNOLIKE RABE SODOBNIH MEDIJEV
IN TEHNOLOGIJ TER EDUKACIJA
Moderira: Veronika Tašner 100

SEKCIJA ZA SPOL IN DRUŽBO II

PRIKAZ PRAVIC ŽENSK V DRUŽBOSLOVNIH
UČBENIKIH NA PRIMERU INDIJE
Suzana Košir, Radhika Lakshminarayanan,
Lucija Dežan 102

KONSTRUKCIJA DOBROBITI OTROKA
S PERSPEKTIVE ZDRAVSTVENIH DELAVK_CEV
V PRIMERU INTERSPOLNIH OTROK
Nina Perger 103

KOMBINIRANJE KVALITATIVNIH METOD:
DNEVNIKI IN INTERVJUJI
Ana Jagodic 104

SPOLNO SPECIFIČNE RAZLIKE NASILJA NAD STAREJŠIMI
Jasna Podreka in Mojca Suhovršnik 105

ŠTUDENTSKA SEKCIJA

PAST AND PRIDE: PORTUGAL'S CASE OF PERPETUATING
COLONIAL NARRATIVES THROUGH URBAN SYMBOLS
Hana Barši Palmić 106

K-POP KOT GLOBALNI FENOMEN FASCINACIJE Z NEMOČJO
Alen Golež 107

PRIMERJALNA ANALIZA POROČANJA SLOVENSKIH
IN SRBSKIH MEDIJEV O VOJNI V UKRAJINI
Natalija Tanić 108

TRIBUNA:
KAKO LAHKO SOCIOLOGINJE IN SOCIOLOGI
SAMI SPODBUJAMO JAVNO SOCIOLOGIJO?
Vodita: Živa Gornik in Nika Černoga Mihelič 110

NAGRAJENI SOCIOLOŠKI ESEJI 2023

SOBIVANJE MLADIH IN STAREJŠIH V SODOBNI DRUŽBI:
IZZIVI IN PRILOŽNOSTI MEDGENERACIJSKEGA SODELOVANJA
Avtor: Alen Balažic
Mentorica: Sonja Ferčak 111

STAREJŠI V DRUŽBI, KI SLAVI MLADOST, LEPOTO IN ZDRAVJE
Avtorica: Brina Galuf
Mentorica: Barbara Bedenik 113

STAREJŠI V DRUŽBI, KI SLAVI MLADOST, LEPOTO IN ZDRAVJE
Avtor: Lan Kočan
Mentorica: Nina Jelić Bizjak 115

PROGRAM

SLOVENSKO SOCIOLOŠKO SREČANJE 2023
DOLGOŽIVA DRUŽBA: POSLEDICE IN IZZIVI

Fakulteta za humanistične študije, Univerza na Primorskem
Koper, 19. – 21. oktober

ČETRTEK, 19. 10. 2023

12:00–17:00

REGISTRACIJA
Pritličje Fakultete za humanistične študije

13:30–15:00

SEKCIJA ZA VPRAŠANJA DRUŽBENE BLAGINJE I
Sodelujejo: Helena Kovačič in Barbara Lužar, Borut Stražišar, Tjaša Potočnik, Valentina Hlebec, Miriam Hurtado Monarres in Maša Filipovič Hrast, Majda Černič Istenič
Moderira: Maša Filipovič Hrast
Dvorana: Levant 1

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO ČASA
Sodelujejo: Otto Gerdina in Slavko Kurdija, Dunja Dobaja, Mirjana Ule, Urša Kapler, Sonja Lokar
Moderira: Otto Gerdina
Dvorana: Levant 3

15:00–15:15

ODMOR
Pritličje Fakultete za humanistične študije

15:15–16:45

SEKCIJA ZA OKOLJSKO IN PROSTORSKO SOCIOLOGIJO I
Sodelujejo: Anamarija Kejžar, Vlado Dimovski in Simon Colnar, Ana Slavec, Nežka Sajinčič in Lea Primožič, Mateja Erce in Dean Lipovac, Barbara Zagorc
Moderira: Marjan Hočevar
Dvorana: Levant 3

SEKCIJA EKONOMIJA IN DRUŽBA I
Sodelujejo: Aleksandra Kanjuo Mrčela, Branko Bembič in Tinca Lukan, Miroljub Ignjatović, Žiga Vodovnik
Moderira: Žiga Vodovnik
Dvorana: Levant 1

16:45–17:00

ODMOR
Dvorana: Armerija

17:00–19:00

DOBRODOŠLICA
Pozdravni nagovor predsednika SSD Romana Kuharja in dekanje FHŠ Irene Lazar
Dvorana: Armerija

PLENARNA OKROGLA MIZA:
STARANJE PREBIVALSTVA IN DOLGOTRAJNA OSKRBA: DRUŽBENI PREMIK V POTREBAH PO OSKRBI
Sodelujejo: Simon Maljevac, Tilen Božič, Lidija Jerkič, Vanda Hlaj
Moderira: Otto Gerdina
Dvorana: Armerija

PETEK, 20. 10. 2023

8.30-17:00

REGISTRACIJA
Pritličje Fakultete za humanistične študije

9:00–10:30

SEKCIJA ZA OKOLJSKO IN PROSTORSKO SOCIOLOGIJO II
Sodelujejo: Matjaž Uršič, Samo Pavlin, Domen Žalac, Marjan Hočevar, Simona Zavratnik in Anteja Tomašič
Moderira: Marjan Hočevar
Dvorana: Levant 3

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO POLITIKE IN DRUŽBE
Sodelujejo: Marko Hočevar, Barbara Gornik, Matej Zupanc, Laura Mrčela, Tibor Rutar
Moderira: Hajdeja Iglič
Dvorana: Levant 1

DELAVNICA ADP:
ISKANJE IN RABA PODATKOV ZA BOLJŠE RAZUMEVANJE DOLGOŽIVE DRUŽBE
Vodita: Sonja Bezjak in Irena Vipavc Brvar
Dvorana: Levant 2

10:30–10:45

ODMOR
Dvorana: Armerija

10:45–12:15

SEKCIJA ZA MEDKULTURNE ŠTUDIJE
Sodelujejo: Lucija Dežan, Rok Smrdelj, Damir Josipovič, Maja Zadel, Ksenija Perković, Almedia Lozić
Moderira: Mateja Sedmak
Dvorana: Levant 3

SEKCIJA EKONOMIJA IN DRUŽBA II
Sodelujejo: Barbara Lužar in Helena Kovačič, Sara Atanasova, Minea Rutar, Primož Krašovec
Moderira: Žiga Vodovnik
Dvorana: Levant 1

OKROGLA MIZA:
QUO VADIS, ZNANOST?
Sodelujejo: Olga Markič, Stanislav Južnič, Renata Šribar, Anton Kramberger, Marko Uršič, Andrej Ule
Moderira: Franc Mali
Dvorana: Levant 2

12:15–12:30

ODMOR
Dvorana: Armerija

12:30–14:00

SEKCIJA ZA VPRAŠANJE DRUŽBENE BLAGINJE II
Sodelujejo: Andraž Petrovčič, Nuša Cekuta in Darja Grošelj, Simona Hvalič Touzery, Andraž Petrovčič, Darja Grošelj, Jerneja Laznik, Miriam Hurtado Monarres in Tjaša Potočnik, Hana Hunjet in Marja Zakelšek, Lea Lebar
Moderira: Maša Filipovič Hrast
Dvorana: Levant 1

SEKCIJA ZA SPOL IN DRUŽBO I
Sodelujejo: Milica Antić Gaber in Roman Kuhar, Jure Skubic, Monika Kalin Golob in Rok Smrdelj, Tjaša Cankar
Moderira: Milica Antić Gaber
Dvorana: Levant 2

OKROGLA MIZA:
RAZISKOVATI REVŠČINO V STAROSTI – METODOLOŠKE ZAGATE IN OBČUTLJIVI METODOLOŠKI PRISTOPI
Sodelujejo: Otto Gerdina, Metka Mencin, Nina Perger in Andreja Živoder
Moderira: Jana Mali
Dvorana: Levant 3

14:00–15:00
ODMOR ZA KOSILO

15:00–16:30

OKROGLA MIZA:
STAROSTNE POLITIKE V SLOVENIJI: REFLEKSIJA OB SLOVENSKEM PREVODU KNJIGE NEOLIBERALIZACJJA STAROSTI
Sodelujejo: Majda Hrženjak, Otto Gerdina, Biserka Marolt Meden
Moderira: Tanja Rener
Dvorana: Levant 1

OKROGLA MIZA:
SOCIOLOŠKI IN RAČUNALNIŠKI PRISTOPI K ANALIZI SOVRAŽNEGA GOVORA
Sodelujejo: Senja Pollak, Matthew Purver, Boshko Koloski, Jaya Caporusso, Veronika Bajt
Moderirata: Ana Frank
Dvorana: Levant 2

OKROGLA MIZA:
IZZIVI SOCIOLOGIJE RELIGIJE IN RELIGIOLOGIJE
Sodelujejo: Aleš Črnič, Miran Lavrič, Igor Jurekovič
Moderira: Anja Zalta
Dvorana: Levant 3

16:30–17:00
ODMOR
Dvorana: Armerija

17:00–18:30

PLENARNO PREDAVANJE:
Sandra Torres: CIVIC ENGAGEMENT IN LATER LIFE – UNLEASHING THE POTENTIAL OF AGING SOCIETIES WHILE EXPANDING THE SOCIOLOGICAL IMAGINATION
Dvorana: Levant 1

19:00
SLAVNOSTNA PODELITEV NAGRAD
Fakulteta za humanistične študije
Dvorana: Armerija

20:30
SLAVNOSTNA VEČERJA
Fakulteta za humanistične študije

21:30
DRUŽENJE

SOBOTA, 21. 10. 2023

8.30–10:30

REGISTRACIJA
Pritličje Fakultete za humanistične študije

9:00–10:30

PEDAGOŠKA SEKCIJA
Sodelujejo: Ksenija Dormiter Protner, Barbara Benedik, Sonja Ferčak
Moderira: Živa Kos
Dvorana: *Levant 3*

SEKCIJA ZA SOCIALNO DELO
Sodelujejo: Otto Gerdina in Sinja Čož, Sintija Muđar, Anamarija Kejžar, Jana Mali
Moderira: Ana M. Sobočan
Dvorana: Levant 2

PANEL:
SLOVENSKO ŠOLSTVO IN NACIONALNA IDENTITETA
Sodelujejo: Jan Bernot, Jernej Kosi, Neja Blaj Hribar, Tamara Trošt, Jovana Mihajlović Trbovc
Moderira: Rok Stergar
Dvorana: Levant 1

10:30–10:45
ODMOR
Dvorana: Armerija

10:45–12:15

OKROGLA MIZA:
TRANSNACIONALIZACIJA OSKRBE ZA STAREJŠE LJUDI
Sodelujejo: Maja Breznik, Majda Hrženjak, Leja Markelj, Antonija Todić
Moderira: Veronika Bajt
Dvorana: Levant 2

SEKCIJA ZA ŠTUDIJE VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA
Sodelujejo: Sinja Čož, Alenka Švab, Janja Vuga Beršnak in Andreja Živoder, Dora Matejak, Andreja Vezovnik in Tanja Kamin
Moderira: Alenka Švab
Dvorana: Levant 1

OKROGLA MIZA:
GENERACIJSKO RAZNOLIKE RABE SODOBNIH MEDIJEV IN TEHNOLOGIJ TER EDUKACIJA
Sodelujejo: Tanja Oblak Črnič, Katja Koren Ošljak, Nika Šušterič, Dejan Jontes
Moderira: Veronika Tašner
Dvorana: Levant 3

12:15–12:30
ODMOR
Dvorana: Armerija

12:30–14:00

SEKCIJA ZA SPOL IN DRUŽBO II
Sodelujejo: Suzana Košir, Nina Perger, Ana Jagodic, Jasna Podreka in Mojca Suhovršnik
Moderira: Jasna Podreka
Dvorana: Levant 1

ŠTUDENTSKA SEKCIJA
Sodelujejo: Hana Barši Palmić, Alen Golež, Natalija Tanić
Moderira: Eva Gračanin
Dvorana: Levant 2

TRIBUNA:
KOMUNICIRANJE SOCIOLOGIJE
Moderira: Živa Gornik in Nika Černoga Mihelič
Dvorana: Levant 3

UVODNIK: ČLOVEK NA MORJU NIKOLI NI SAM

Z letošnjim sociološkim srečanjem se po treh pandemskih in post-pandemskih srečanjih, ki so, sodeč po uradnih zabeležkah na naši spletni strani, potekali v Ljubljani, v resnici pa večinoma prek računalniških ekranov v naših dnevnih sobah, vračamo k morju, kjer smo se nazadnje srečali pred sedmimi leti. Želim si, da bi ta prehod v »staro normalnost« uspel, čeprav se zavedam, da stare normalnosti v resnici ni več in da retrotopični projekti, kot bi dejal Zygmunt Bauman, niso možni. Pred nami je torej nova normalnost, ki se med drugim kaže tudi v dejstvu, da gostujemo na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem, kjer so prijazno sprejeli našo prošnjo, da nam pomagajo pri izvedbi srečanja. Cene hotelskih storitev so šle namreč v nebo in (ne)udobje hotelskih stolov je preprosto postalo nedosegljivo. A ker so del nove normalnosti tudi »zoom kvadratki« – tem se na letošnjem srečanju ne bomo mogli izogniti – so fakultetne predavalnice z računalniškimi kamerami postale bistveno bolj primeren prostor za konference kot velike hotelske sobe. Tudi to je prispevalo k naši odločitvi, da ostajamo znotraj fizičnega akademskega prostora. Temo letošnje konference smo določili v času, ko je novo vlada med številnimi reformami napovedala reformo pokojninskega in zdravstvenega sistema ter reformo dolgotrajne oskrbe, o kateri smo volivke in volivci odločali tudi na referendumu leta 2022. Na zdravstveno reformo še vedno čakamo – v resnici v času pisanja tega uvodnika čakamo na novega ministra ali ministrico za zdravstvo – medtem ko je bil *Zakon o dolgotrajni oskrbi* po vseh zapletih vendarle sprejet sredi letošnjega poletja, še v času, ko nihče ni sumil, da nas v začetku avgusta čakajo grozljive poplave, ki bodo pomembno spremenile politične prioritete. Kako bodo te vplivale na izvrševanje sprejetega zakona, bomo šele videli. Vsekakor bo to ena od tem, o kateri bomo razpravljali na letošnjem srečanju, saj je tesno povezana z naslovno temo srečanja: »Dolgoživa družba: posledice in izzivi«.

Kot smo zapisali v pozivu k letošnjemu srečanju, je dolgoživa družba nekaj, kar je šele v nastajanju, v embriotičnem stanju, v katerem so odprte vse možnosti za boljše in slabše izhode iz enega od temeljnih družbenih izzivov na začetku 21. stoletja. Vloga sociologije in socioloških razmislekov ob s tem povezanih demografskih spremembah bo gotovo pomembna, saj prav sociološke analize lahko prispevajo k boljšemu reševanju novih izzivov, ki jih dolgoživa družba postavlja pred nas. To vključuje tako nove zahteve in potrebe na področju zdravstvene oskrbe, socialne

varnosti, stanovanjske politike, prostorskega načrtovanja, kot tudi vpliv dolgožive družbe na ekonomijo, družinske dinamike, trg delovne sile, izobraževanje, mobilnost in mnoge druge sfere našega življenja. Dolgoživa družba postavlja tudi filozofska in etična vprašanja o dostojanstvu starosti, pravičnosti v porazdelitvi resursov ter vlogi družbe pri podpiranju in vključevanju vseh generacij. Kako se lahko soočimo s staranjem družbe na način, ki bo spodbujal aktivno in kakovostno življenje za vse?

To so težka vprašanja prihodnosti, ki jih seveda ne bomo zmogli rešiti zgolj skozi sociološko analizo, pač pa ob tesnem sodelovanju še z drugimi znanstvenimi disciplinami, saj je dolgoživa družba v svojem bistvu interdisciplinarni fenomen. Na to smo nenazadnje želeli opozoriti tudi z izborom letošnje osrednje govorke, prof. dr. Sandre Torres, ki se specifično ukvarja z intersekcijo med etnično pripadnostjo in starostjo. Sandra Torres je predstojnica katedre za socialno gerontologijo Univerze v Uppsali, glavna urednica revije *Ageing and Society* in avtorica nagrajene monografije *Ethnicity & Old Age: Expanding our Imagination* (Polity Press, 2020).

Prehod v dolgoživo družbo je povezan tudi z razvojem sodobne tehnologije in socialnimi inovacijami, ki lahko omogočajo daljše in bolj zdravo življenje, hkrati pa pomembno vplivajo na družbene odnose. S kakšno hitrostjo se stvari spreminjajo, smo prav v tem letu lahko videli na primeru revolucionarnega orodja Chat-gpt (Generative Pre-trained Transformer), umetno inteligentne programske rešitve, ki temelji na globokem učenju in je sposobno razumeti človeški jezik ter odgovarjati na vprašanja, reševati naloge in ustvarjati besedilo v naravnem jeziku. Čeprav je to orodje šele v začetnih fazah razvoja, že lahko piše povsem spodobne eseje, članke, prevaja in ureja besedila, piše računalniško kodo in podobno. Na spletu slabo leto po vpeljavi Chat-gpt mrgoli najrazličnejših aplikacij, ki vse po vrsti obljubljajo olajšanje naših službenih in vsakodnevnih opravil. Ampak umetna inteligenca vsega ne bo mogla narediti namesto nas. Za dobro in zadovoljivo življenje bo potrebno več kot zgolj nekaj klikov po računalniku. V luči dolgožive družbe bo to zahtevalo iskanje ustreznih strategij za reševanje in upravljanje z novimi družbenimi tveganji in bržkone tudi novo medgeneracijsko pogodbo. Morda bo med pisci te pogodbe tudi kakšen zmagovalec ali zmagovalka z državnega tekmovanja iz sociologije. Našemu društvu je letos namreč uspelo podpisati pogodbo o sodelovanju z Zvezo za tehnično kulturo Slovenije, ki že desetletja pripravlja šolska in državna tekmovanja s področja različnih (do sedaj večinoma naravoslovnih) strok, od letošnjega leta naprej pa tudi s področja sociologije. Prepričani smo, da bodo tudi tovrstna tekmovanja vodila k utrjevanju in popularizaciji sociologije.

Ernest Hemingway je v svoji noveli *Starec in morje* zapisal, da človek na morju ni nikoli sam. Verjamem, da bo letošnje sociološko srečanje ob morju, v Kopru, potekalo v prav takem vzdušju: v radosti srečevanja s kolegicami in kolegi ter v intelektualni radovednosti, kaj vsak od nas počne, raziskuje, ugotavlja.

Želim vam prijetno in intelektualno spodbudno sociološko srečanje 2023!

ROMAN KUHAR,
predsednik SSD

SEKCIJA ZA VPRAŠANJA DRUŽBENE BLAGINJE I

HELENA KOVAČIČ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

BARBARA LUŽAR
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

ZDRAVJE STAREJŠIH DELAVCEV V SLOVENIJI

POVZETEK: V prispevku obravnavamo problematiko zdravja na delovnem mestu predvsem z vidika starejših delavcev. Analizirali smo statistične podatke o zdravju delovne populacije in podatke o stališčih zaposlenih o njihovem zdravju. Naša analiza podatkov je pokazala, da je zdravstveno stanje slovenskega delovno aktivnega prebivalstva zaznamovano z znatnim povečanjem števila bolniških odsotnosti od leta 2014, stalnim naraščanjem števila nezgod pri delu (poročano) od leta 2013 in majhnim številom prijavljenih poklicnih bolezni. Ženske v Sloveniji so skupina delovno aktivnega prebivalstva z večjim povečanjem bolniške odsotnosti, ki se s starostjo še povečuje.

KLJUČNE BESEDE: zdravje na delovnem mestu, starejši delavci, Slovenija

BORUT STRAŽIŠAR

DOLGOŽIVA DRUŽBA – PRAVNO SPODBUJATI ALI OMEJEVATI DOLGOŽIVOST DRUŽBE

POVZETEK: V slovenski politike ter slovenski literaturi se pojma starajoča družba ter dolgoživa družba uporabljata kot sopomenki. Ob pojma praviloma imata družbeno ekonomsko negativno konotacijo. Pojem starajoča se družba je demografski pojem. Pojem dolgoživa družba pa lahko pomeni tudi izziv za vsako državo, ki se z dolgoživostjo sooča. Dolgoživost je primarno odraz dobrega zdravstvenega varstva in dobrega standarda (torej nekaj pozitivnega). Družba, predvsem pa zakonodajalec morajo najti rešitve kako podaljševati obdobje mlajše starosti in skrajšati obdobje ti. senilne starosti. Zakonodaja v Republiki Sloveniji tega problema ne naslavlja ustrezno, saj problematiko starostnikov obravnava enotno – od tod tudi negativna družbeno ekonomska konotacija.

KLJUČNE BESEDE: Dolgoživa družba, obdobja starosti, opredelitev dolgoživosti, pravna politika, sankcioniranje dolgoživosti

TJAŠA POTOČNIK
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

VALENTINA HLEBEC
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

MIRIAM HURTADO MONARRES
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

MAŠA FILIPOVIČ HRAST
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

SOCIOEKONOMSKI STATUS KOT DEJAVNIK TVEGANJA ZA POJAV RELATIVNE OSKRBOVALNE REVŠČINE MED OSKRBOVALNIMI DIADAMI V SLOVENIJI

POVZETEK: V prispevku bomo predstavile koncept oskrbovalne revščine starih ljudi (Kroger 2022), ki smo ga razširile in aplicirale na oskrbovalne diade (stare ljudi, ki uporabljajo storitev socialne pomoči na domu, ter njihove primarne oskrbovalce). Zanimalo nas bo kako se socioekonomske neenakosti akumulirajo tekom življenjskega procesa, ter kako so dostopnost in razpoložljivost storitev socialne oskrbe v skupnosti, ter socioekonomski status oskrbovalnih diad povezani s tveganjem za pojav oskrbovalne relativne revščine v Sloveniji. O relativni oskrbovalni revščini lahko govorimo, ko zaradi pomanjkanja sredstev oz. pomanjkanja formalnih ali neformalnih virov, posamezniki ne prejemajo obsega oskrbe kakršnega bi potrebovali in imajo zato nezadovoljene potrebe po oskrbi. Kvalitativna raziskava bo temeljila na tematski analizi 54 intervjujev z oskrbovalnimi diadami v Sloveniji. V prispevku bomo predstavile koncept oskrbovalne revščine, ter ga povezale s socioekonomsko neenakostjo, nezadovoljenimi potrebami starih ljudi in njihovih oskrbovalcev, ter organiziranostjo dolgotrajne oskrbe v Sloveniji.

KLJUČNE BESEDE: oskrbovalna revščina, nezadovoljene potrebe, neformalni oskrbovalci, socioekonomski status

MAJDA ČERNIČ ISTENIČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta
Družbenomedicinski inštitut ZRC SAZU

BLAGINJA IN DELOVNI POGOJI KMETOV V SLOVENIJI

POVZETEK: Danes se v medijih in javnosti veliko govori o kmetijstvu in kmetih, ne sliši pa se veliko o njihovi kakovosti življenja in delovnih pogojih. Študija »Odzivanje kmečkih družin na posledice delovnih nesreč in poklicnih bolezni« (2020-2022), ki sta jo finančno podprla MKGP in ARRS, je ob nesrečah in boleznih preučevala tudi delovne razmere na kmetijah v Sloveniji. Pokazalo/potrdilo se je, da so evidence/podatki o delovnih nesrečah podcenjeni, da so delovne razmere na kmetijah fizično, še bolj pa psihično zahtevne/stresne, da se spreminja socialna opora na podeželju, da kmetje vse več delajo sami, kar se kaže tudi v tem, da delajo bolni in poškodovani, ker jih v takih primerih nima kdo nadomestiti. V prispevku bodo predstavljene/nakazane tudi pozitivne prakse skrbi in organizacije varnosti in zdravja pri delu kmečkega prebivalstva v nekaterih državah EU (npr. nadomestna delovna pomoč), ki bi jih veljalo upoštevati tudi v Sloveniji.

KLJUČNE BESEDE: kmetje, delovni pogoji, socialna varnost, blaginja, prehranska varnost

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO ČASA

OTTO GERDINA
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

SLAVKO KURDIJA
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

RAZŠIRJENOST STARIZMA V SLOVENIJI: PRIMERJAVA PODATKOV MED LETOMA 2008 IN 2022

POVZETEK: Starizem ustvarja razkol med generacijami in vzpostavlja neenakosti, ki starim ljudem preprečujejo, da bi realizirali svoje potenciale in živeli polnovredno življenje. Slednje kaže, kako pomembno je spremljati njegovo razširjenost. Prispevek predstavlja primerjavo o razširjenosti starizma v Sloveniji med letoma 2008 in 2022. Podatki za leto 2008 so bili zbrani v sklopu četrtega vala Evropske družboslovne raziskave (ESS), podatki za leto 2022 pa na podatkih spletne panelne raziskave Cronos2, ki je prav tako del ESS. Primerjava podatkov kaže, da je odnos do starih ljudi še vedno razmeroma pozitiven, da večji delež ljudi zaznava osebno diskriminacijo na podlagi starosti in da se je ozaveščenost glede velikosti problema nekoliko povečala, za kar avtorja podata več možnih razlag.

KLJUČNE BESEDE: starizem, Evropska družboslovna raziskava (ESS), javno mnenje, spletni panel, medčasovna primerjava.

DUNJA DOBAJA
Inštitut za novejšo zgodovino

POKOJNINSKO ZAVAROVANJE V SLOVENIJI V OBDOBJU SOCIALIZMA 1945–1990

POVZETEK: Prispevek predstavi zgodovinski razvoj zakonodaje na področju pokojninskega zavarovanja v Sloveniji kot federalnemu delu jugoslovanske države. Ugotavlja, da je bila zakonodaja odraz vsakokratnih gospodarskih in političnih razmer v državi. Prispevek se osredotoča predvsem na starostno pokojnino, do katere je bil posameznik upravičen po zaključku zakonsko določene delovne dobe. Raziskovanje usmeri tudi v praktično izvajanje zakonodaje in si postavi raziskovalno vprašanje, kako so spremembe pokojninske zakonodaje vplivale na upokojence.

KLJUČNE BESEDE: socializem, Slovenija, zakonodaja, pokojnina, osebni dohodek

MIRJANA ULE
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

STARIZMI KOT IZRAZ IZGUBE DRUŽBENE POMENLJIVOSTI MLADIH IN STARIH

POVZETEK: Starizmi v širšem smislu so oblike predsodkov do določenih starostnih skupin. Predvsem dve starostni skupini sta v novejšem času tarči starizmov: mladi in stari. Oboji so praviloma izključeni iz dominantnih procesov v družbi in na to vezanih socialnih vlog, ki posameznikom dajejo neko družbeno veljavo in moč. Zastopam tezo, da so se v zadnjih desetletjih okrepili tako starizmi do starih kot do mladih. Okrepljeni predsodki niso vezani na to, da je na primer starih veliko in da s tem »praznijo« zdravstveno in pokojninsko blagajno itd., ampak predvsem na to, da sodobna neoliberalna ideologija vse bolj izključuje nedominantne starostne skupine. To bom ponazorila s časovno primerjavo odnosa do mladih, ki so v drugi polovici dvajsetega stoletja v javnih diskurzih in javnomnenjskih raziskavah iz marginalne starostne skupine postali v očeh javnosti postala pomemben »generator družbenih sprememb«. V novih družbenih razmerah pa so postali spet običajna starostna skupina potrebna skrbi in nadzora. V očeh neoliberalne ideologije so mladi skupaj s starimi postali »pogrešlijivi« in »nerelevantni«.

KLJUČNE BESEDE: mladost, mladina, pedagoški odnos, življenjski potek, čustvena nestabilnost

URŠKA KAPLER
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

STAROSTI PRIJAZNA UNIVERZA KOT DEL ANGAŽIRANE UNIVERZE V STARAJOČI SE DRUŽBI

POVZETEK: V slovenskem prostoru je ideja "*age friendly*" prisotna že dlje časa, Ljubljana je starosti prijazno mesto že od leta 2011. Z nastankom Modre fakultete (UL), Zrele univerze (UM) in Centra za zaslužne profesorje (UM) se tudi univerza odpira lokalni skupnosti in aktivno sooblikuje prihodnost starejših. Vprašanja, ki se pojavljajo, so povezana z izobraževanjem, raziskovanjem in inovacijami ter zmožnostjo sodelovanja generacij za boljšo skupno prihodnost. Ključen je imaginarij, ki odgovarja na vprašanja; kaj lahko starosti prijazna univerza predstavlja za dolgoživo družbo in kakšno mesto lahko zavzame v sistemu izobraževanja ter življenja starejših. Razmisleki bodo izvirali iz komparativne analize delovanja Modre fakultete Univerze Ljubljana in Dublin City University Age-friendly University, ki je nastala s pomočjo etnografskega raziskovanja (Dublin). Sama raziskava je bila opravljena z analizo dokumentov ter pol strukturiranimi intervjuji. Naknadno smo v primerjavo vzeli tudi Maynooth University ter tako primerjali začetnico starosti prijazne iniciative DCU AFU z dvema mlajšima in nasprotnima adaptacijama enakih načel delovanja.

KLJUČNE BESEDE: univerza, starejši, starosti prijazna univerza, angažirana univerza, vseživljenjsko učenje in izobraževanje

SONJA LOKAR

ZAKON O DOLGOTRAJNI OSKRBI IMAMO, KAJ PA ZDAJ?

POVZETEK: Zakon o dolgotrajni oskrbi (DO) se je pripravljal skoraj 20 let. Na koncu te zgodbe o steklem polžu in jari kači smo v letu in pol dobili prvi zakon, referendum in drugi zakon o DO. V Ženskem lobiju Slovenije smo preverile, da v javnosti obstaja visoko soglasje o tem, po kakšnih načelih bi se moral ravnati zakon o DO in obe verziji zakona sta to v dokajšnji meri povzeli v temeljnih opredelitvah: javna služba, neprofitnost, upoštevanje celovitosti potreb uporabnika, krajevno enak in univerzalni dostop do storitev, svobodna izbira uživanja nabora pripadajočih pravic, ki so prilagojena uporabniku, solidarnost pri zbiranju potrebnih sredstev. Zdelo se je, da je bil največji problem, kako uskladiti pristojna ministrstva, dejansko pa je šlo predvsem za to, kako zagotoviti velika potrebna sredstva za financiranje tega novega stebra države blaginje, še bolj prikrito pa za različne politične koncepte - komercializacijo in privatizacija DO, podružinjenje DO, ali izboljšanje profesionalne ponudbe javnih, neprofitnih, vsem potrebnim enako dostopnih storitev v institucijah in na domu. Veljavni zakon načeloma uresničuje tretjo možnost, dejansko pa je vrata pustil priprta tudi za prvo in drugo. V katero smer se bo razvijal družbeno organiziran sistem DO, v praksi, pa je še vedno odvisno od političnega boja med kopico deležnikov in od treh ključnih izzivov: reševanja kadrovske krize v institucijah, sposobnosti občin, da organizirajo in financirajo DO na domu in denarja, ki ga bo strankarska politika pripravljena in sposobna v družbenem dogovoru s ključnimi deležniki izdvojiti za DO.

KLJUČNE BESEDE: dolgotrajna oskrba, politični boj, komercializacija, privatizacija, podružinjenje

SEKCIJA ZA OKOLJSKO IN PROSTORSKO SOCIOLOGIJO I

ANAMARIJA KEJŽAR
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo

VLADO DIMOVSKI
Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta
Multidisciplinarni raziskovalno razvojni center UL

SIMON COLNAR
Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta
Multidisciplinarni raziskovalno razvojni center UL

STAROSTI PRIJAZNA OBČINA – PRIMER GERONTOLOŠKEGA CENTRA V AJDOVŠČINI

POVZETEK: S kulturno preobrazbo lahko izvajalci storitev, tako „tradicionalni" ponudniki, kot so domovi za starejše, kot zasebni ponudniki oskrbe na domu in različne skupnostne službe dolgotrajne oskrbe, ki pri nas šele nastajajo, presegajo pobude za spremembo kulture za ustvarjanje inovativnega in vplivnega integriranega modela dolgotrajne oskrbe – staranja v skupnosti - z dostojanstvom. Obstoječa infrastruktura (dom za starejše v Ajdovščini) omogoča ustanovitev referenčnega regionalnega gerontološkega centra, ki se bo s svojimi storitvami odzval na potrebe skupnosti. V Ajdovščini bomo vzpostavili sistem sodobne celostne dolgotrajne oskrbe, ki bo starejšim omogočil ohranitev avtonomije z življenjem na kmetijah in v domačem okolju s pomočjo oskrbovalcev. Na oskrbovanih kmetijah bodo lahko starejši živeli v stiku z naravo, živalmi, istočasno pa bodo lahko prejemali potrebne storitve dolgotrajne oskrbe.

KLJUČNE BESEDE: Gerontološki center, dolgotrajna oskrba, demenca, oskrbovana kmetija, skupnostna oskrba.

ANA SLAVEC
InnoRenew CoE in Fakulteta za matematiko, naravoslovje
in informacijske tehnologije Univerze na Primorskem

NEŽKA SAJINČIČ
InnoRenew CoE

LEA PRIMOŽIČ
InnoRenew CoE

VPLIV PSIHOLOŠKE RAZDALJE NA ZAZNAVANJE PODNEBNIH TVEGANJ: PRIMER ANALIZE PREFERENC SLOVENSKIH POTROŠNIKOV PRI PRENOVI IN OPREMLJANJU STANOVANJ

POVZETEK: Zavedanje o posledicah našega življenjskega sloga na podnebne spremembe se nenehno krepi, a prihaja do razkoraka v ozaveščenosti med različnimi družbenimi skupinami, saj so med njimi razlike v stopnji izpostavljenosti in presoje povezanih tveganj. Teorija konstrualne ravni (angl. Construal Level Theory) ta pojav pojasnjuje skozi koncept psihološke razdalje, ki se kaže v časovni prostorski, družbeni in hipotetični dimenziji. Raziskava temelji na anketi, izvedeni na spletnem panelu reprezentativnem za slovensko odraslo populacijo, in preučuje vpliv generacijskih in drugih pristranosti pri zaznavanju podnebnih groženj ter odražanje teh v prizadevanjih za zmanjšanje ogljičnega odtisa. Posebej analiziramo pomembnost prijaznosti do okolja kot dejavnika pri prenavljanju in opremljanju stanovanj. Na podlagi rezultatov ocenjujemo vpliv okoljske ozaveščenosti in psihološke pristranosti na preference in izbire potrošnikov ter razpravljamo o prilagajanju komunikacijskih sporočil, s ciljem spodbujanja trajnostnejše potrošnje med različnimi demografskimi skupinami.

KLJUČNE BESEDE: anketna raziskava, stanovanje, podnebne spremembe, psihološka razdalja, trajnostna potrošnja

MATEJA ERCE
InnoRenew CoE

DEAN LIPOVAC
InnoRenew CoE
Univerza na Primorske, Fakulteta za matetiko,
naravoslovne znanosti in informacijske tehnologije

A SYSTEMATIC REVIEW OF PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF INSTRUMENTS FOR ASSESSING OLDER ADULTS' PSYCHOSOCIAL WELLBEING, NEEDS, AND OBJECTIVE AND PERCEIVED BUILT ENVIRONMENT

ABSTRACT: The ageing population faces many challenges. As older adults experience a decline in their abilities, the built environment plays a crucial role in their psychosocial well-being and satisfaction of their needs. To improve the built environment for older adults, we need valid and reliable measures that can assess their psychosocial wellbeing and needs as well as objective qualities and subjective perceptions of the built environment. We conducted a systematic literature to identify those measures and evaluated them based on their psychometric properties with the help of the COSMIN guidelines. The results present the measures with the best psychometric properties. We discuss the characteristics of high-quality measures, and how these may be used in the context of examining and improving the built environment for older adults.

KEYWORDS: ageing population, needs, psychosocial wellbeing, built environment, assessment, psychometric properties

BARBARA ZAGORC
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
Inštitut ASEF za izobraževanje in raziskovanje

PROSTORSKO LOČEVANJE V KALIFORNIJSKIH MESTIH: OGRAJENE SKUPNOSTI IN BREZDOMSTVO

POVZETEK: V mestih potekajo različni transformacijski procesi, ki pomembno zaznamujejo prostor. V Združenih državah Amerike je v zadnjih desetletjih brezdomstvo obravnavano kot pereč problem tako s strani raziskovalcev kot tudi oblikovalcev politik. Zvezna država Kalifornija pri tem še posebej izstopa, saj sta zanjo v tem obdobju značilna tako visoko število brezdomnega prebivalstva kot tudi številni poskusi reševanja problema, ki prostor pogosto kriminalizirajo. Obenem pa se na mestnih območjih gradijo ograjene skupnosti, ki prostor privatizirajo. V prispevku s pomočjo Wacquantovega trikotnika urbanih transformacij kot analitičnega okvira podrobneje analiziram delovanje dveh izpostavljenih procesov, ki potekata v kalifornijskih mestih in urbani prostor ločujeta, ter ju podkrepim s posameznimi primeri.

KLJUČNE BESEDE: urbana transformacija, prostorsko ločevanje, ograjene skupnosti, brezdomstvo, mesto, Kalifornija.

SEKCIJA EKONOMIJA IN DRUŽBA I

ALEKSANDRA KANJUO MRČELA
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

DIGITALIZACIJA DELA: KRITIČNI ODZIVI IN KONCEPTUALNE SMERNICE

POVZETEK: V prispevku bomo spregovorili o odzivih na pospešeno digitalizacijo dela, in še posebej na del digitalnega razvoja, ki podpira platformizacijo ekonomije. Na eni strani zasledimo analize, ki opozarjajo na negativne posledice in izzive, ki jih digitalizacija in na njej temelječa organizacija dela in ekonomskega življenja povzroča (Burnett et al. 2008; Mattioli, 2020; Wark, 2021; Zukerfeld, 2021; Bridle, 2023). Drugi odzivi, katerim bomo posvetili pozornost, so študije možnih razvojnih poti in načinov, kako bi lahko mislili in uresničili alternative sedanji ekonomski ureditvi (Zuboff, 2019; Carugati in Levi, 2021; Lehdonvirta, 2022; Albert, 2022). Čeprav je nesporno, da digitalizacija z avtomatizacijo številnih opravil in uporabo umetne inteligence, lahko omogoči boljšo organizacijo dela in ekonomsko ureditev, ki bi pospešila doseganje večje družbene enakosti, kaže, da sedanje okoliščine tehnološkega razvoja in razdelitev družbene in politične moči še ne omogočajo doseganja tega potenciala. S prispevkom želimo doprinesti k razpravi o razvoju digitalnih tehnologij, ki bi vodil k humanizaciji dela in odpravljanju, ne pa poglabljanju družbenih razlik.

KLJUČNE BESEDE: digitalizacija dela, umetna inteligenca, platformna ekonomija, nove tehnologije

BRANKO BEMBIČ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

TINCA LUKAN
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

OBLIKE ORGANIZACIJE PLATFORMNIH DELAVK IN DELAVCEV: ONKRAJ TEORIJE DELOVNEGA PROCESA

POVZETEK: Zakaj se dostavljavci hrane organizirajo v organizacije delavskega razreda, vplivneži družabnih omrežij pa ne? Raziskovalke in raziskovalci organizacijo in odpor platformnih delavk in delavcev pogosto pojasnjujejo s protislovji delovnega procesa v okviru kapitalističnih odnosov. Toda pri tem se osredotočajo predvsem na uspešne primere mobilizacije in organizacije, s čimer se izpostavljajo tveganju spregleda drugih dejavnikov, ki utegnejo biti pomembni za vznik delavske solidarnosti in organiziranje platformih delavk in delavcev. V prispevku zato primerjamo organizacijo dostavljavcev hrane in vplivnežev na družabnih omrežjih, ki se soočajo s podobnimi mehanizmi menedžerskega nadzora nad delovnim procesom in ovirami pri vzpostavljanju solidarnosti, pa vendar vzpostavljajo povsem različne oblike interesnih organizacij. V raziskavi poskušamo to razliko med oblikami organizacije obeh skupin pojasniti z analizo družbenega konteksta onkraj delovnega procesa. Pri tem poudarjamo pomen različnih trajektorij in aspiracij družbene mobilnosti, ki utegnejo biti prav tako pomembne kot oblike nadzora, s katerimi si menedžment prizadeva nadzorovati delovni proces.

KLJUČNE BESEDE: platformno delo, teorija delovnega procesa, organizacije delavskega razreda, vplivneži, dostavljavci

MIROLJUB IGNJATOVIĆ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

PREKARIZACIJA DELA IN ŽIVLJENJA V PLATFORMNI EKONOMIJI TER SOCIALNA VARNOST

POVZETEK: Uvajanje novih tehnologij povezanih s četrto industrijsko revolucijo lahko ima tako pozitivne kot tudi negativne vplive na razvoj sodobnih družb in njihovih trgov delovne sile. Med pozitivnimi vplivi so po navadi najpogosteje omenjeni večja produktivnost, nižji stroški in večja fleksibilnost organizacij. Po drugi strani pa lahko govorimo tudi o vse večjem tveganju naraščanja negativnih pojavov kot so nadaljevanje fleksibilizacije in prekarizacije (Kalleberg 2011) delovne sile, destandardizacija zaposlovanja in negativne posledice platformne ekonomije (Van Alstyne, 2013, Srnicek 2017, Asadullah et al. 2018,…) kot so podzaposlenost, nizke plače ali neplačilo in nizka socialna varnost tistih, ki so se znašli v takih oblikah dela (ILO 2018). Prav te negativne posledice, predvsem novih oblik dela in zaposlovanja povezanih s platformno ekonomijo, bodo osrednja tema tega prispevka.

KLJUČNE BESEDE: Fleksibilizacija, prekarizacija delovne sile, socialna varnost, platformna ekonomija

ŽIGA VODOVNIK
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

"HEY SIRI! HOW IS DEMOCRACY?"*
*HEJ, SIRI! KAKO JE Z DEMOKRACIJO?

POVZETEK: Prispevek obravnava intersekcije demokracije in (digitalnih) tehnologij, pri čemer je v ospredju ponovno branje teorije opazovalne demokracije (*monitory democracy*), s katero je John Keane demarkiral zadnjo fazo v evoluciji demokracije, ki jo zaznamuje razmah IKT in digitalizacija. Čeprav je Keane v svojih zadnjih prispevkih analiziral tudi na njeno senčno stran, je teorija opazovalne demokracije dober primer optimističnih (tehnofilskih) razlag odnosa med demokracijo in (digitalnimi) tehnologijami, ki so podcenjevale negativne posledice digitalizacije, algoritmizacije in dataizacije. Gre namreč za kontradiktorne procese, ki vodijo v polarizacijo političnih skupnosti in negacijo skupnega, istočasno pa v depolitizacijo in prenos političnega odločanja na nove akterje brez nadzora in odgovornosti.

KLJUČNE BESEDE: demokracija, digitalizacija, depolitizacija, tehnologija, prihodnost

PLENARNA OKROGLA MIZA: STARANJE PREBIVALSTVA IN DOLGOTRAJNA OSKRBA: DRUŽBENI PREMIK V POTREBAH PO OSKRBI

POVZETEK: Staranje prebivalstva pomeni ključen premik v potrebah po zdravstvenih storitvah in tudi po dolgotrajni oskrbi, kar pomeni, da je v interesu velike večine prebivalstva, da imamo zdravstven in skrbstven sistem čim bolje delujoč, da so funkcionalne zmožnosti starih in drugih ljudi čim dlje ohranjene, da predvsem dovolimo in dopustimo ljudem, da participirajo pri odločanju o družbenem dogajanju. Dobro premišljen in vzdržen sistem dolgotrajne oskrbe bi verjetno moral tako dolgo, kot je le mogoče, ljudem pomagati, da ostanejo zdravi in samostojni, podpirati neformalno oskrbovalce in tudi plačane delavce, uzakoniti visoke standarde, omejiti dobičke in združiti financiranje socialnega in zdravstvenega varstva. Vse skupaj lahko močno omili prihodnje posledice, ki izhajajo iz raznih neenakosti, ki se kažejo v različnih bivanjskih okoliščinah, med različnimi kategorijami starih ljudi, predvsem glede tega, kdo lahko in do kakšne mere deluje samostojno, kako zastopana je raznolikost vseh skupin v družbi in ali lahko govorimo o socialni pravičnosti, vključevanju in enakopravnosti. Na okrogli mizi se bo razpravljalo o številnih ključnih vprašanjih, povezanih z zakonom o dolgotrajni oskrbi. To vključuje, ni pa omejeno na razpravo o tem, koliko smo pripravljeni prispevati, da se zagotovi enak dostop do storitev dolgotrajne oskrbe za vse ljudi; ali zakon ustrezno obravnava individualne, strukturne in družbene vidike marginalizacije in diskriminacije ljudi, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo; kakšne sistemske rešitve za dolgoletno plačno zapostavljanje negovalnega in skrbstvenega kadra potrebujemo; kakšne nepredvidene posledice bi lahko imela uvedba denarnih prejemkov za družinske oskrbovalce; ter kako v praksi zagotavljati najvišjo raven oskrbe in varnost zavarovancev tako v institucijah in družinskem okolju.

Okrogla miza poteka v soorganizaciji Sekcije za sociologijo časa SSD in Zavoda OPRO.

Sodelujejo:
SIMON MALJEVAC, TILEN BOŽIČ, LIDIJA JERKIČ, VANDA HLAJ

Moderator:
OTTO GERDINA

SEKCIJA ZA OKOLJSKO IN PROSTORSKO SOCIOLOGIJO II

MATJAŽ URŠIČ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

NOVI LOKALIZEM IN DRUŽBENI POTENCIALI NEPREMIČNE KULTURNE DEDIŠČINE – LOKALNE SKUPNOSTI V PRECEPU MED PODPORO IN ZAVIRANJEM PROCESOV PARTICIPACIJE IN TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

POVZETEK: Prispevek analizira trenja, ki se pogosto pojavljajo v lokalnem okolju zaradi nejasnih razmerij med deležniki pri upravljanju nepremične (fizične) kulturne dediščine. Nepremična kulturna dediščina je pogosto omenjena tema v različnih programih varovanja, pristopih konservacije in zakonodajnih procesih, ki naj bi bili povezani s trajnostnimi razvojnimi načrti in so povezani z vključevanjem različnih skupin deležnikov. Problem teh programov nastane na implementacijski ravni, kjer se opaža visoko stopnjo težavnosti njihove praktične aplikacije. Deklarativnost formalnih procesov upravljanja z nepremično kulturno dediščino se pogosto kaže v prostorskih nasprotjih, ki sprožajo trenja med lokalnimi skupnostmi in, na drugi strani, pristopi konservacije, razvojnimi ambicijami investitorjev, političnimi strukturami in drugimi akterji, ki poskušajo uveljaviti svoje posebne interese in potrebe. V prispevku bomo analizirali omenjena trenja v lokalnem okolju na podlagi ugotovitev raziskovalnega projekta HEI-TRANSFORM in drugih študij primerov.

KLJUČNE BESEDE: lokalizem, novi lokalizem, kulturna dediščina, participacija, projekt HEI-TRANSFOR

SAMO PAVLIN
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

PROFESIONALNI RAZVOJ ŠTUDENTOV V ČASU UTRJEVANJA VIRTUALNEGA PROSTORA

POVZETEK: Cilj prispevka je predstaviti izzive, ki jih prinaša virtualni prostor profesionalnemu razvoju študentov. Pri tem se bomo še posebej osredotočili na tri generične kompetence: timsko delo, sposobnost načrtovanja aktivnosti in delo pod stresom. Te kompetence predstavljajo katalizator profesionalnega znanja ne glede na področje študija. V prispevku naprej opozorimo, da profesionalni razvoj študentov težko pravilno razumemo brez konceptov profesionalizma in razvoja človeških virov, ki ju na kratko opredelimo in postavimo v relacijski odnos do virtualnega prostora. V nadaljevanju predstavimo stičišča kompetenc s situacijskim in informacijsko procesnim učenjem, oblikovanjem navad in abstraktnim razmišljanjem. Na tej podlagi opravimo konceptualno razpravo, ki jo zaključimo s predpostavko, da virtualni prostor obstoječe izzive razvoja kompetenc občutno poglablja. Pri tem pa na svojstven način glavne razloge za to tudi sinhronizira.

KLJUČNE BESEDE: virtualni prostor, profesionalizem, profesionalni razvoj študentov, razvoj človeških virov, timsko delo, načrtovanje aktivnosti, delo pod stresom

DOMEN ŽALAC
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

UNIVERZITETNE KRAJINE: PREOBLIKOVALNA VLOGA UNIVERZ V URBANIH PROSTORIH

POVZETEK: Prispevek obravnava spreminjajočo se prostorsko in družbeno dinamiko univerzitetnih knjižnic s poudarkom na Univerzi v Ljubljani in Univerzi na Dunaju. Na podlagi poglobljenih intervjujev s profesorji, študenti in asistenti študija razkriva zapleteno prepletanje intelektualnega udejstvovanja, čutne izkušnje in prostorske preobrazbe v urbanih in akademskih prostorih. Študija se poglablja v posledice zaznave družbenega prostora za akademske prakse, ekonomsko-upravno učinkovitost in kulturno raznolikost, ki jo zagotavljajo univerzitetne knjižnice. Vloga univerz kot „urbanih sidrišč" v svojih mestih je preučena zlasti z vidika njihovega prispevka k urbanemu prostoru ter ustvarjanja vključujočih in privlačnih prostorov za skupnost. V tej smeri je obravnavan odnos med univerzo in mestom v Ljubljani s poudarkom na edinstvenih izzivih, ki jih prinašajo decentraliziran pristop k prostorskemu razvoju, iskanje stroškovno učinkovitih rešitev in diskurz o vlogi znanja v družbi. Podana je tudi primerjalna analiza pristopa k prostorskemu razvoju Univerze na Dunaju. V zaključku prispevka so podana spoznanja za prihodnje prostorsko načrtovanje in oblikovanje univerz.

KLJUČNE BESEDE: Univerzitetne knjižnice, prostorska dinamika, razmerje univerza-mesto, prostorski razvoj, senzorično izkustvo, Univerza v Ljubljani, Univerza na Dunaju

MARJAN HOČEVAR
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

INTEGRACIJA ZNANJA: SOCIOLOGIJA V NARAVI

POVZETEK: »Izločitev narave« iz družboslovnega diskurza je problematična značilnosti intelektualne zgodovine družboslovja, tudi sociologije. Tako imenovani ontološki in epistemološki »obrati« k naravi so sicer stalnica v sociologiji. Značilen je »prostorsko-časovni obrat« od osemdesetih let prejšnjega stoletja in »okoljski obrat«, ki je sledil takoj za tem. Vprašanje, ki si ga zastavljamo je, kako je sociologiji uspelo te obrate »prevesti« v interdisciplinarne študije razmerja med kulturo in naravo oz. družbo in naravo. S scientometrično analizo preverjamo domnevo, da kolokvialno in postopoma znanstveno relevanten pojem antropocen predstavlja ne zgolj priložnost, temveč tudi nujo po integraciji: 1) naravoslovja in družboslovja ter humanistike in 2) interdisciplinarnega ustvarjanja znanja v luči zavedanja o planetarni razsežnosti družbenega življenja.

KLJUČNE BESEDE: kultura-narava, scientometrija, WOSviewer, sociologija narave, antropocen

SIMONA ZAVRATNIK
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

ANTEJA TOMAŠIČ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

UNIVERZA V ČASU DRUŽBENIH KRIZ: INTEGRACIJA UKRAJINSKIH BEGUNCEV

POVZETEK: Odpornost družbenih sistemov na velike krize – mednje nedvomno sodi aktualna vojna kriza v Ukrajini z obširnimi posledicami za svetovno družbo – je ena tistih prioritetnih tem, ki so vstopile v ospredje družboslovnega proučevanja sinhrono z velikimi družbenimi krizami: podnebno, okoljsko, prehransko in s tveganjem svetovnega miru. Vojni konflikti v osrčju Evrope niso novost kot tudi ne posledične begunske krize. Zadnja večja, ki se je v devetdesetih dogajala v Jugoslaviji, je evropski prostor soočila z vprašanji delujočih begunskih politik v vseh sferah družbenega življenja. Instrument začasne zaščite je nastal kot pomembna posledica takratnih politik in hkrati kot temelj, ki je bil v EU aktiviran z novo nastalo ukrajinsko begunsko krizo. V prispevku se ukvarjava z dvema vidikoma: integracijo ukrajinskih beguncev v Sloveniji in izobraževanjem begunskih študentov ter njihovim vključevanjem na univerzo. Pri prvem vprašanju bomo predstavili podatke, pridobljene z anketno raziskavo v okviru projekta »UL za trajnostno družbo – ULTRA« - *Sodobna družbena tveganja: begunstvo, demokracija in trajnostni družbeni razvoj.* Izvedli smo kombinirano anketno študijo (splet in v živo) o stanju, odzivu nacionalnih politik in o osebnih motivacijah za integracijo oziroma vrnitev v izvorno družbo (ukrajinski begunci, ki so v Sloveniji vključeni v sistem začasne zaščite ali so zaprosili za status begunca). Rezultati ankete omogočajo evalvacijo javnih politik, prav tako nakazujejo preference oseb z začasno zaščito ter prinašajo podatke za nadaljnje strategije na nacionalnem in predvsem na lokalnih nivojih. Drugi je ožji vidik izobraževanja begunskih študentov na univerzah oziroma specifično na Univerzi v Ljubljani. V primerjalni evropski raziskavi *AGILE - Odpornost visokega šolstva v begunskih krizah: vzpostavljanje družbene vključenosti s krepitvijo zmogljivosti, civilne aktivacije ter priznavanjem znanj in spretnosti* ugotavljamo, v kakšni kondiciji so evropske univerze pri soočanju z begunskimi krizami – kakšne so strategije vključevanja, kakšen je most do zaposlovanja in povezanost z gospodarstvom, kje so spodbude in kje ovire vključevanja, kje nastavki za boljšo participacijo. V empiričnem

delu predstavljava prve izsledke ankete (izvedena je bila v šestih evropskih državah) o sociolingvističnem in akademskem vključevanju begunskih študentov na UL. Poudariti gre, da imajo v Sloveniji osebe s statusom begunca pravico do vključitve v vse stopnje izobraževanja. Univerze so kot izobraževalne in znanstvenoraziskovalne ustanove pomemben del pri integraciji beguncev, saj poleg formalnega izobraževanja ustvarjajo prostor za učenje jezika, spoznavanje delovanja države in nove družbe, širjenje profesionalnih mrež in medkulturno socializacijo ter navsezadnje omogočajo razvoj potencialov vseh, tudi begunskih študentov.

KLJUČNE BESEDE: begunci, Ukrajina, Univerza v Ljubljani, družbena vključenost, anketna raziskava

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO POLITIKE IN DRUŽBE

MARKO HOČEVAR
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

KRIZE KAPITALIZMA IN NEOLIBERALNE SPREMEMBE: KONVERGENCE ALI RAZLIKE MED DRŽAVAMI?

POVZETEK: V prispevku analiziram tri države: Slovenijo, Irsko in Portugalsko. Osredotočam se na vprašanje politično-ekonomskih podobnosti in razlik med državami v desetletju pred in tekom COVID-19 krize. Čeprav je bilo pričakovati različne javne politike in ukrepe v teh državah zaradi institucionalnih in zgodovinskih razlik (teorija Varieties of Capitalism) tekom obeh kriz, v prispevku pokažem, da so bili javnopolitični ukrepi v treh državah pred in po krizi 2008, ter tekom krize COVID-19, zelo podobni. V analizi izpostavim ključne dejavnike, ki so pripeljali h konvergenci ter tudi glavne akterje.

V tem okviru izpostavim radikalne razlike v pristopu tekom obeh kriz v vseh treh državah, ter posledično analiziram tezo o tem, da smo priče paradigmatski spremembi od leta 2020 naprej. Na osnovi analize opravljenih intervjujev s predstavniki države, sindikatov in kapitala v treh državah, argumentiram, da ni prišlo do paradigmatske spremembe, saj je moč organiziranega dela še vedno precej šibka, temveč je šlo tekom COVID-19 krize za iskanje legitimnosti s strani vlad ali pa za sovpadanje interesov različnih političnih in ekonomskih akterjev v skupnem naporu reševanja kapitalizma.

KLJUČNE BESEDE: kapitalizem, neoliberalizem, krize, COVID-19, konvergenca

BARBARA GORNIK
Znanstveno-raziskovalno središče Koper

PROTESTNA GIBANJA V ČASU EPIDEMIJE COVID-19: ČUSTVA, VREDNOTE IN IDENTITETE

POVZETEK: Svoboda mnenja in pravica do mirnega zbiranja posameznikom omogočata, da se kolektivno izražajo in sodelujejo pri oblikovanju svoje družbe. Ti dve svoboščini vključujeta pravico posameznikov do organiziranja sestankov, stavk, shodov, prireditev, protestov ter kolektivnega izražanja in zasledovanja skupnih interesov. Čustva so poleg razumskih odločitev bistvena sestavina teh družbenih procesov – čustva (denimo krivda, strah, nezadovoljstvo, frustracija, solidarnost, sovraštvo, ponižanje itd.) tvorijo osnovo za nastanek, vzdrževanje in zaton katerega koli protestnega ali aktivističnega gibanja ter predstavljajo podstat aktivističnih mrež in vedenja aktivistov. Prispevek obravnava izpovedi udeležencev družbenih protestov, ki so v Sloveniji potekali v času epidemije covid-19. Na primeru teh izpovedih analizira aspekte čustev, ki so jih predstavniki civilne družbe doživljali in aktivirali, ko so v kontekstu epidemičnega stanja izrednih razmer udejstvovali svojo pravico do izražanja mnenja in mirnega zbiranja.

KLJUČNE BESEDE: družbeni aktivizem, protesti, naracije, afekt, čustva

MATEJ ZUPANC
Znanstveno-raziskovalno središče Koper

NARACIJSKI OKVIR PROTESTNIŠKIH GIBANJ TEDNIKA DEMOKRACIJA V ČASU PANDEMIJE COVID-19

POVZETEK: Slovenija se je kakor preostali svet spomladi leta 2020 znašla v izrednih razmerah zaradi pandemije covid-19. Pojav pandemije je sovpadel z menjavo vlade, saj je ravno v času prve okužbe z novim virusom svojo tretjo vlado sestavljal Janez Janša. Njegova vlada je bila zaznamovana z upravljanjem države v izrednih razmerah, ki je skozi ukrepe za zajezitev okužb kmalu v začetku vladanja začela kazati težnje po avtoritarnem vodenju. Zlitje teh okoliščin je našo družbo pripeljalo do »nove realnosti«, ta pa je sprožila različna gibanja, upore in proteste proti vladi in njenim ukrepom. Pomembno vlogo pri soustvarjanju diskurza »nove realnosti« so z uokvirjanjem naracij izrednega stanja odigrali mediji. V prispevku bom predstavil naracijski okvir tednika Demokracija in se pri tem osredotočil na vprašanje, kako so novinarji uokvirjali protestna gibanja ter s tem povezane koncepte svobode mirnega zbiranja in izražanja mnenja.

KLJUČNE BESEDE: Mediji, okvirji, izredne razmere, protesti, covid-19

LAURA MRČELA
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

SODOBNO SOCIOLOŠKO RAZISKOVANJE ELIT

POVZETEK: Sociološko raziskovanje elit je doživelo ponovno prebujenje po ekonomski krizi po letu 2008. Vseeno pa ekonomska analiza formacije elit in dinamike družbene, politične ter ekonomske moči med člani elit ostaja bolj odmevna oblika znanstvenega raziskovanja te družbene skupine. V zadnjih letih vse več sociologov kliče k ponovni usklajeni sociološko-politološki usmeritvi v raziskovanje elit in uporabi raznolikih metodoloških ter teoretičnih pristopov. V prispevku želimo predstaviti ključne spremembe in sodobne premike v sociološkem raziskovanju elit.

KLJUČNE BESEDE: sociološko raziskovanje, elite, ekonomska kriza

TIBOR RUTAR
Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta

DID NEOLIBERAL CAPITALISM CONTRIBUTE TO THE DEMOCRATIC RECESSION? PANEL REGRESSION EVIDENCE FROM A SAMPLE OF 141 COUNTRIES, 2006–2017

ABSTRACT: As the world was economically opening up and transitioning more and more to capitalism in the final decades of the previous century, especially after 1989/91, the number and quality of democratic countries also rose precipitously; democracies more than doubled between 1980 and 2006. Capitalist economic freedom went hand-in-hand with democratic political freedom. But with the emergence of the democratic recession in 2006, it seems that the relationship has now changed. The world is becoming more capitalist every year (as shown by indexes of economic freedom) while democracy is faltering. Is neoliberalism nowadays negatively tied to democracy? This paper uses panel data for 141 developed and developing countries to analyse the relationship between economic freedom and democracy in the period 2006–2017. Various statistical comparisons reveal that the relationship is either positive or neutral, but not negative, at the aggregate level. The critical hypothesis that neoliberalism has contributed to the democratic recession is thus far not well corroborated.

KEY WORDS: neoliberalism; free-market capitalism; democracy; democratic recession; economic freedom

DELAVNICA ADP: ISKANJE IN RABA PODATKOV ZA BOLJŠE RAZUMEVANJE DOLGOŽIVE DRUŽBE

POVZETEK: V Arhivu družboslovnih podatkov ugotavljamo, da imajo raziskovalke in raziskovalci še vedno premalo informacij o bogastvu raziskovalnih podatkov, ki so na voljo za ponovno uporabo v slovenskem ADP in nasploh v Evropi, kjer delujemo članice Konzorcija evropskih arhivov družboslovnih podatkov (CESSDA). Za ilustracijo, v katalogu ADP je na voljo okoli 700 raziskav, v skupnem katalogu podatkov CESSDA pa okoli 40.000 družboslovnih raziskav. Poleg konkretnih podatkov, ki so pripravljeni za ponovno uporabo, so na voljo tudi vprašalniki in merski instrumenti, opisi metod in druga spremna gradiva.

Ponovna uporaba podatkov je zelo aktualna tema tudi v luči zahtev financerjev raziskav, ki spodbujajo k temu, da preden se odločimo za zbiranje novih podatkov, preverimo, kakšno gradivo je dostopno in si s temi izhodišči pomagamo pri snovanju svoje raziskave.

Pridobljena znanja in veščine:

- Poznavanje temeljnih pojmov odprte znanosti in odprtih podatkov, načel FAIR.
- Iskanje sekundarnih podatkov, merskih instrumentov, opisov metod, povezanih raziskovalnih poročil in člankov v katalogih družboslovnih podatkov.
- Prepoznavanje kakovosti podatkovnih objav.
- Dostop do in raba sekundarnih raziskovalnih podatkov.

Usposabljanje je praktično naravnano. Zaželeno je, da udeleženci in udeleženke prinesejo svoj računalnik.

Vodita:
SONJA BEZJAK in
IRENA VIPAVC BRVAR

SEKCIJA ZA MEDKULTURNE ŠTUDIJE

LUCIJA DEŽAN
Znanstveno-raziskovalno središče Koper

ŠOLSKO BLAGOSTANJE PRISELJENIH MLADIH NA PRIMERU ŠESTIH EVROPSKIH DRŽAV

POVZETEK: V prispevku predstavljamo, kako šolsko okolje s svojimi pedagoškimi praksami ter medosebnimi odnosi sooblikuje šolsko blagostanje priseljenih mladih. Vzorec zajema 700 priseljenih mladih, ki obiskujejo osnovno ali srednjo šolo v šestih evropskih državah; Avstriji, Sloveniji, Španiji, na Danskem, Poljskem ali v Združenem kraljestvu (ZK). Rezultati kažejo, da priseljeni mladi zaznavajo višje ravni sprejetosti s strani pedagoškega osebja kakor vrstniške skupine. Razlike v samooceni šolskega blagostanja so opazne tudi na ravni držav; v državah, ki imajo daljšo zgodovino priseljevanja, je šolsko blagostanje priseljenih mladih boljše kakor v državah, ki imajo manj izkušenj z migracijskimi tokovi. Rezultati kažejo, da sta za šolsko blagostanje priseljenih mladih ter njihovo uspešno integracijo ključna predvsem dva ukrepa; vključevanje medkulturne pedagogike ter grajenje izpolnjujočih medosebnih odnosov.

KLJUČNE BESEDE: priseljena mladina, šolsko blagostanje, medkulturna pedagogika, integracija, migracije

ROK SMRDELJ
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

KOMUNIKACIJSKA RAZMERJA NA TWITTERJU V OBDOBJU MIGRANTSKE »KRIZE« V SLOVENIJI

POVZETEK: Od leta 1991 so Slovenijo zaznamovali trije množični prihodi oseb: bosanski begunci (1992–1993), migranti iz republik nekdanje Sovjetske zveze, Azije, Bližnjega vzhoda in Afrike (1999–2001) ter begunci in migranti iz Sirije, Afganistana in Iraka (2015–2016). Za tretje obdobje je v primerjavi s prvim in drugim značilna digitalna medijska sfera, ki ni samo preoblikovala obstoječih množičnih medijev, ampak je tudi pripomogla k hitri in množični uveljavitvi družbenih medijev. Prav družbeni mediji (predvsem Facebook in Twitter) so najbolj ažurno zagotavljali informacije o dogajanju na tako imenovani balkanski migracijski poti. Z namenom, da osvetlimo prakse informiranja in komuniciranja v tem času, se v prispevku osredinjamo na komunikacijska razmerja na Twitterju v obdobju migrantske »krize« 2015–2016 v Sloveniji. Izhajajoč iz analize socialnih omrežij in kritičnih študijev diskurza ugotavljamo, da ima omrežje, ki predstavlja »levo« politično opcijo, največ članov, »desno« politično omrežje pa je bilo najvplivnejše in najdejavnejše, saj so njegovi člani ustvarili največ objav. Politiki, množični mediji, novinarji in javno znane osebe so med najvplivnejšimi uporabniki. Večina objav temelji na diskriminatornem diskurzu s poudarkom na varnostnem razumevanju migracij. Naša raziskava je pomembna zato, ker predstavlja enega izmed redkih in razmeroma celovitih vpogledov v digitalno migracijsko razpravo v Sloveniji.

KLJUČNE BESEDE: migrantska »kriza«, Twitter, analiza socialnih omrežij, kritične študije diskurza, desnica

DAMIR JOSIPOVIČ
Inštitut za narodnostna vprašanja

STARANJE IN ETNIČNA VITALNOST MANJŠINSKIH POPULACIJ: PRIMER ITALIJANOV, MADŽAROV, ROMOV IN HRVATOV V SLOVENIJI

POVZETEK: Dosedanje raziskave etničnih manjšin, njihove prostorske in številčne porazdelitve so le redko obravnavale njihove trende staranja in opredeljevale stopnjo reprodukcije. Običajno se domneva, da so klasične manjšine v zatonu. Zaradi hibridizacije, kreolizacije in sestavljenih osebnih identifikacij je posledično manj enoznačnih manjšinskih opredelitev. Vendar analiza staranja manjšinskih populacij in njihove reprodukcije kaže drugačne trende. Prispevek predstavlja ugotovitve raziskave na primerih štirih etničnih skupin v Sloveniji, in sicer treh ustavno priznanih manjšin (Madžarov, Italijanov in Romov) ter ene nepriznane manjšine (Hrvatov). Rezultati analiz so pokazali, da je vsaki od navedenih manjšin svojska drugačna strategija ohranjanja in reproduciranja lastne zamišljene skupnosti, hkrati pa je za vse značilno starostno pogojeno etnično opredeljevanje. Sklenemo lahko, da so manjšinske populacije mnogo odpornejše od ravni, ki se jim običajno pripisuje.

KLJUČNE BESEDE: etnična vitalnost, manjšine v Sloveniji, staranje prebivalstva, starostna struktura, reprodukcija prebivalstva

MAJA ZADEL
Znanstveno-raziskovalno središče Koper

INTEGRACIJA PRISELJENIH OTROK V ŠOLO IN ODNOS MED ŠOLO IN STARŠI: KAKO UČITELJI IN DRUGI ŠOLSKI DELAVCI VIDIJO VLOGO STARŠEV PRISELJENIH OTROK?

POVZETEK: Migracije so se spremenile kvantitativno in kvalitativno, poleg tega pa je večkulturnost naših družb bolj vidna kot v preteklosti. Priseljeni so Drugi, Drugi s kulturo, ki je razumljena kot nekompatibilna z našo in našimi vrednotami; kar še posebej velja za muslimanske priseljence. Pri tem je postalo bistveno tudi vprašanje integracije priseljenih. Šole so primarne institucije, kjer priseljeni otroci stopajo v stik s slovensko družbo, kjer se učijo slovenskega jezika in praks, pa tudi nacionalne ideologije in nacionalnega imaginarija. Šole so primarne institucije integracije. In čeprav državne institucije integracijo opredeljujejo kot dvosmerni proces, je v vsakodnevnih interakcijah velikokrat obravnavana kot nekaj, za kar so odgovorni priseljeni, otroci in njihovi starši. Kako torej učitelji in šolski delavci razumejo integracijo in vidijo vlogo priseljenih staršev? Prispevek bo predstavil kvalitativno raziskavo študijo primera, v kateri so bili opravljeni intervjuji s šolskimi delavci ter učenci in dijaki na šestih šolah v Sloveniji.

KLJUČNE BESEDE: integracija, priseljeni otroci, družina, šola

KSENIJA PERKOVIĆ
Znanstveno-raziskovalno središče Koper

SOCIALNO PODJETNIŠTVO KOT ORODJE ZA INTEGRACIJO BEGUNCEV IN PROSILCEV ZA AZIL V SLOVENSKO DRUŽBO

POVZETEK: V prispevku je predstavljen kratek pregled socialnega podjetništva v Sloveniji na podlagi ugotovitev študije OECD, pri čemer so izpostavljene ključne pomanjkljivosti in omejitve. Kljub temu, da je koncept socialnega podjetništva relativno nov, se je število socialnih podjetij po sprejetju zakonske podlage 2011 iz leta v leto povečevalo, zadnjih pet let pa stagnira. Možnosti, ki jih ponuja socialno podjetništvo za zaposlovanje in uspešno vključevanje beguncev v družbe prihoda, je obravnaval nedavno zaključen projekt REInSER (»Ekonomska integracija beguncev prek socialnega podjetništva«), ki je identificiral tri dobre prakse. Glede na ugotovitve, se begunci kot posebej ranljiva skupina pri svojem vključevanju spopadajo s številnimi ovirami, prav tako pa se socialno podjetništvo pri nas šele razvija, kar je precej povezano z odsotnostjo sistemsko urejenega podpornega okolja.

KLJUČNE BESEDE: socialno podjetništvo, zakon, integracija, begunci, zaposlovanje

ALMEDINA LOZIĆ
London School of Economics

HVALEŽNOST BEGUNCEV IN MOČ: IZKUŠNJE SIRSKIH BEGUNCEV V VELIKI BRITANIJI

POVZETEK: Begunci so vpeti v različna razmerja moči v družbi. Ena od struktur moči izhaja iz subtilnega in pogosto spregledanega pričakovanja hvaležnosti od beguncev za prejetje azila. Razumevanje mednarodne zaščite kot darila, ki mora biti povrnjeno družbi, omogoča in upravičuje pričakovanja hvaležnosti. Moč v hvaležnosti deluje kot neprostovoljno izpolnjevanje pričakovanj po potrjevanju narativov o reševanju, po izražanju znakov hvaležnosti ter po integraciji, prispevanju k novi družbi in ponižnosti. Na ta način hvaležnost deluje kot sredstvo izvajanja nadzora nad begunci in utrjevanja marginalizacije. Raziskava o izkušnjah sirskih beguncev v Veliki Britaniji se osredotoča na vprašanje, kako begunci izkušajo moč v hvaležnosti. Ugotavlja, da se ne morejo popolnoma izogniti tem pričakovanjem, kar kaže na njihovo vpletenost v lastno marginalizacijo.

KLJUČNE BESEDE: hvaležnost beguncev, azil, moč, sirski begunci, Velika Britanija

SEKCIJA EKONOMIJA IN DRUŽBA II

BARBARA LUŽAR
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

HELENA KOVAČIČ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

POSLEDICE DIGITALNE REVOLUCIJE NA ZAPOSLOVANJE IN NOVE OBLIKE DELA

POVZETEK: Pospešena digitalizacija preobraža gospodarstvo in trge dela EU, pojavljajo se nove oblike zaposlovanja, tehnološke spremembe postajajo vse hitrejše, skoraj tretjina delovnih mest v EU je že visoko digitaliziranih. Najnovejše ugotovitve (Eurofound, 2022) kažejo, da je v letu 2021 kar 41,7 milijona zaposlenih v EU delalo na daljavo oz. dva od desetih evropskih zaposlenih, obseg tovrstne oblike dela se je od leta 2019 podvojil. Gre za razcvet nove kulture dela, "kulture dostopnosti 24 ur, 7 dni na teden in 365 dni letno" (Von Bergen in Bressler, 2019). Hkrati pa ima delo na daljavo (Eurofound, 2022) ogromen potencial, saj omogoča boljše ravnotežje med poklicnim in zasebnim življenjem, večjo avtonomijo. Pri tem se pojavlja raziskovalno vprašanje kako s pomočjo novih oblik zaposlovanja zgraditi odpornejši in bolj vključujoč trg dela, zagotoviti ustrezno socialno zaščito in dostojne delovne pogoje ter kakšne so posledice digitalne revolucije na zaposlovanje in nove oblike dela. Eno od takšnih novih oblik dela je tudi platformno delo, ki zaradi večje fleksibilnosti in dodatnega zaslužka pa privlači vse večje število žensk (Eurofound 2023). Online platformne namreč omogočajo ženskam v različnih življenjskih obdobjih večji stik s trgom dela, medtem ko moške bolj pritegnejo globalne priložnosti platformnega dela.

KLJUČNE BESEDE: digitalna revolucija, nove oblike zaposlovanja, kultura dostopnosti 24 ur, platformno delo, delo na daljavo

SARA ATANASOVA
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

DIGITALNA TRANSFORMACIJA V ODNOSU PACIENT-ZDRAVNIK: UČINKI UPORABE SPLETNIH Z ZDRAVJEM POVEZANIH INFORMACIJ NA ODNOS MED PACIENTI Z RAKOM IN ZDRAVNIKI SPECIALISTI S PODROČJA ONKOLOGIJE

POVZETEK: Spletne z zdravjem povezane informacije kot pomemben del digitalizacije področja zdravja intenzivno vstopajo in vplivajo na način dela, delovanja in na dinamiko odnosa med pacienti in zdravniki. Namen prispevka je proučiti in predstaviti poglede in zaznave učinkov uporabe spletnih z zdravjem povezanih informacij na odnos pacient-zdravnik med pacienti z rakom in zdravniki specialisti s področja onkologije. Prispevek temelji na manjši kvalitativni raziskavi in poglobljenih intervjujih med pacienti z rakom (n=8) in zdravniki specialisti na področju onkologije (n=9) v Sloveniji. Študija pokaže, da spletne informacije in vnašanje elementov digitalizacije v odnos pacient-zdravnik prinašajo zahtevo po novih in preoblikovanih kompetencah in veščinah za paciente in zdravnike, ki so ključne za njihovo soočanje z morebitnimi tveganji in možnostmi za izboljšanje učinkovitosti odnosa, organiziranosti storitev in zdravstvenih izidov pacientov.

KLJUČNE BESEDE: z zdravjem povezane spletne informacije, odnos pacient-zdravnik, veščine, bolezni raka, kvalitativna študija

MINEA RUTAR
Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta

THE ECONOMICS OF RISING SUICIDE RATES IN THE UNITED STATES

ABSTRACT: Along with increasing life expectancy and improved living conditions, high-income countries have long been characterized by declining suicide rates. The United States, however, seems to be an exception by being one of the few developed high-income countries that have witnessed marked increases in suicide rates in the past three decades. With youth and the middle-aged being primarily affected, the elderly are the only age group that seems to have avoided this worsening trend. In an attempt to explain this phenomenon, we present and critically asses the theoretical framework that has gained the most attention from the scientific community in the past years and that understands the rising suicide rates of the American middle-aged as a result of a complex interplay of economic factors, unique to the current American economic system. We then shortly explore the main methodological objections to this explanation and conclude.

KEY WORDS: deaths of despair, rising suicide rates, capitalism, United States, middle age

PRIMOŽ KRAŠOVEC
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

UMETNOST UMETNE INTELIGENCE

POVZETEK: Medtem ko večina poskusov družboslovnega in humanističnega razumevanja umetne inteligence to reducira na simulacijo in/ali imitacijo človeške inteligence, je ključno za njeno dejansko razumevanje ravno to, da njena umetnost ne pomeni prenosa človeške inteligence v nov medij, temveč razvoj povsem nove inteligence, ki se od (organske) človeške razlikuje ravno zaradi posebnosti svojega medija. Tudi zgodovina razvoja umetne inteligence pokaže, da poskusi neposrednega programiranja človeškega mišljenja v računalnike spodletijo in se veliki preboj umetne inteligence zgodi šele s strojnim učenjem, ki, nasprotno, pusti umetni inteligenci da se razvija brez vnaprej programiranih oblik njenega delovanja. Poanta Turingovega testa tako ni v neposrednem primerjanju človeške in umetne inteligence, saj ni nobenega razloga za to, da bi posebnosti človeške inteligence postavili kot kriterij vsake inteligence, temveč v tem, ali se tuja inteligenca lahko preko računalniškega vmesnika maskira kot imitacija človeške.

KLJUČNE BESEDE: človeška inteligenca, umetna inteligenca, Turingov test, globoko učenje, pripisovanje uma

OKROGLA MIZA: QUO VADIS, ZNANOST?

POVZETEK: Udeleženci okrogle mize bodo razpravljali o najbolj perečih izzivih razvoja moderne znanosti in tehnologije. Znanost in tehnologija se danes bolj kot kdajkoli prej v svojem zgodovinskem razvoju soočata s številnimi in povsem novimi družbenimi, sociološkimi, etičnimi in filozofskimi dilemami, ki zahtevajo bolj poglobljen razmislek o tem, kje smo in kam nas vodi pot naprej. Naj zgolj omenimo dva primera, ki sta v zadnjih dveh do treh let dodobra razburkala javni diskurz. Prvi, nekoliko starejši in morda v naši javnosti manj percipiran primer predstavljajo revolucionarna odkritja na področju biogenetskega inženiringa, ki so (potrjeno in ne zgolj domnevno) privedla do prvih trajnih genskih sprememb človeka kot prirodne vrste (primer kitajskih dvojčic Lulu in Nane). Drugi, najnovejši, komaj pol leta star primer, predstavlja razvoj umetne inteligence, ki je razvojem in praktično aplikacijo (primer chat gtp) v zadnjega pol leta dodobra razburkal širšo (ne le ožjo ekspertno) javnost. In še bi lahko naštevali primere, ki kažejo na eni strani revolucionarno družbeno moč novih znanosti in tehnologij, na drugi strani pa s tem povezane neznanke, tudi družbena tveganja, ki jih prinaša ta hitri znanstveno-tehnološki razvoj. Udeleženci bodo iz različnih znanstveno-disciplinarnih, epistemoloških in tudi vrednotno-idejnih pozicij razpravljali o teh izzivih in dilemah znanstveno-tehnološkega razvoja

Sodelujoči:
OLGA MARKIČ, STANISLAV JUŽNIČ, RENATA ŠRIBAR, ANTON KRAMBERGER, MARKO URŠIČ, ANDREJ ULE

Moderira:
FRANC MALI

FRANC MALI
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

QUO VADIS ZNANOST? KAM NAS VODI RAZVOJ UMETNE INTELIGENCE IN TEHNOLOGIJE PREOBLIKOVANJA ČLOVEKOVEGA GENOMA?

POVZETEK: V zadnjem desetletju je prišlo na področju znanstveno-tehnološkega razvoja do vrste revolucionarnih odkritij. Največ pozornosti ožje strokovne in širše kritične javnosti sta pritegnili zlasti dve napredni znanstveni in tehnološki področji, t.j. je umetna inteligenca in tehnologija preoblikovanja človekovega genoma. Zadnja predstavlja dosežek hitro se razvijajočega genskega inženiringa. Vzajemni razvoj obeh transformativnih tehnologij ima izredno velik aplikativni potencial. Prispevek se ukvarja z dvema vprašanjema, ki v zadnjem času vzbujata veliko zanimanja tudi širše javnosti. Prvo vprašanje zadeva možna tveganja, ki jih prinaša najnovejši razvoj umetne inteligence (kompleksni jezikovni modeli) in razvoj tehnologije preoblikovanja človekovega genoma (domnevno rojstvo CRISPR dvojčic). Drugo vprašanje zadeva vzpostavitev ustreznih mehanizmov družbene regulacije na mednarodni ravni, ki bi omogočal, da obedve tehnologiji, ki se vedno bolj medsebojno povezujeta, prispevata k družbeni blaginji in napredku človeštva, ne pa da ga ogrožata.

KLJUČNE BESEDE: znanstveno-tehnološka revolucija, umetna inteligenca, tehnologija preoblikovanja človekovega genoma, znanstvena in tehnološka tveganja, distopija in utopija

SEKCIJA ZA VPRAŠANJA DRUŽBENE BLAGINJE II

ANDRAŽ PETROVČIČ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Slovenija

ANABEL QUAN-HAASE
University of Western Ontario, Faculty of Information and Media Studies, Kanada

NUŠA CEKUTA
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Slovenija

DARJA GROŠELJ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Slovenija

POSLEDICE EPIDEMIJE COVIDA-19 ZA DIGITALNE NEENAKOSTI V SLOVENIJI

POVZETEK: Epidemijo covida-19 je zaznamovala sunkovita digitalizacija praktično vseh vidikov družbe, ki se ni odražala le v povečanju števila digitalnih storitev in njihovi pogostejši uporabi med posamezniki, temveč tudi v povečanju deleža „novih" uporabnikov interneta. Med epidemijo je veliko posameznikov prvič začelo uporabljati internet in z njim povezane naprave, kot so pametni telefoni in osebni računalniki. Kljub temu raziskovalci ugotavljajo, da so se digitalne neenakosti med epidemijo dejansko povečale, saj je v času med in po epidemiji mogoče opaziti močnejšo povezanost med socialnimi in digitalnimi neenakosti v smislu kakovosti dostopa do interneta, internetnih veščin, raznovrstnosti in posledic uporabe interneta. V prispevku bomo ponudili vpogled v odnos med socialnimi neenakostmi in tremi ravnmi digitalnih neenakosti v Sloveniji s primerjavo podatkov, zbranih v raziskavi Slovensko javnomnenje v letih 2018 in 2022.

KLJUČNE BESEDE: anketna raziskava, digitalne neenakosti, epidemija covid-19, internetni uporabniki, socialne neenakosti

SIMONA HVALIČ-TOUZERY
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

ANDRAŽ PETROVČIČ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

DARJA GROŠELJ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

JERNEJA LAZNIK
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

DIGITALNO OPISMENJEVANJE STAREJŠIH OSEB V SLOVENIJI V SPIRALI RAZLIK MED ŽELJAMI IN REALNOSTJO

POVZETEK: Pomanjkanje digitalnih veščin ovira starejše osebe pri vključevanju v digitalni svet; zlasti v okolju, ki se nenehno in pospešeno digitalizira. Cilj raziskave je bil ugotoviti, kako najbolje podpreti starejše osebe v Sloveniji pri pridobivanju digitalnih veščin. Med oktobrom in decembrom 2022 smo izvedli 11 fokusnih skupin s 77 uporabniki in neuporabniki interneta, starimi 65 let ali več. Pogovori so bili prepisani in analizirani s programom Atlas.ti 9. Uporabniki interneta so usvajali digitalne veščine s pomočjo organiziranih tečajev, samostojno ali pa ob pomoči bližnjih svojcev. Vsi udeleženci, ne glede na stopnjo digitalne vključenosti, so imeli jasno oblikovane želje glede (naj)bolj primernih načinov usvajanja digitalnih veščin. Ugotovili smo razkorak med želenimi in dejanskimi načini digitalnega opismenjevanja ter nujnost po prilagajanju le-tega raznolikim potrebam in značilnostim starejših oseb. Izvirni empirični izsledki ponujajo pomembne vsebinske in praktične premisleke.

KLJUČNE BESEDE: digitalno opismenjevanje, posredna uporaba interneta, digitalne neenakosti, neuporaba interneta, starejše osebe

MIRIAM HURTADO MONARRES
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

TJAŠA POTOČNIK
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

POGLED NEFORMALNIH OSKRBOVALCEV NA LASTNO OSKRBO V PRIHODNOSTI

POVZETEK: Večina starih ljudi si želi čim dlje ostati v svojem domu, ob podpori družine in bližnjih (Donelly in dr. 2016; Fernandez-Carro 2016; Kasper in dr. 2019), vendar pa ima nudenje neformalne oskrbe, predvsem intenzivne (več kot 20 ur tedensko) pogosto negativen vpliva na fizično in duševno zdravje neformalnih oskrbovalcev, kar kažejo številne raziskave (Schulz in dr. 2012; Mortenson in dr. 2017; Brandt in dr. 2022), manj pa je znanega o tem, kako je nudenje neformalne oskrbe povezano s predstavami o lastni oskrbi v starosti, predvsem v državi, kjer je družinska oskrba visoko vrednotena in tudi zakonsko predpisana. V prispevku bova, s pomočjo kvalitativne analize intervjujev z neformalnimi oskrbovalci, skušali odgovoriti na vprašanje ″kako o svoji lastni oskrbi v prihodnosti razmišljajo neformalni oskrbovalci″.

KLJUČNE BESEDE: neformalni oskrbovalci, dolgotrajna oskrba, organizacija oskrbe v starosti, izbira oskrbe, oskrba

HANA HUNJET
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

MARJA ZAKELŠEK
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

OSKRBOVALEC DRUŽINSKEGA ČLANA: POZASEBLJANJE SKRBI

POVZETEK: Nov Zakon o dolgotrajni oskrbi uvaja institut oskrbovalca družinskega člana (ODČ) kot eno izmed oblik koriščenja pravice do dolgotrajne oskrbe, saj zaradi nezadostnega financiranja, ki se kaže v pomanjkljivi infrastrukturi in pomanjkanju kadra, javno financirane profesionalne storitve oskrbe postajajo vse dražje in vse bolj nedostopne. Svojci upravičencev bodo lahko izstopili s trga delovne sile, opravili 30-dnevni tečaj in prevzeli breme skrbi za svoje ostarele družinske člane v zameno za nadomestilo za izgubljeni prihodek v višini 1,5-kratnika minimalne plače, plačane socialne prispevke in 21-dnevni letni dopust. Naštetim bonitetam navkljub družinski oskrbovalci ne bodo smatrani kot zaposleni, zato zanje ne bodo veljale vse pravice, ki sicer izhajajo iz delovnega razmerja. To v praksi za ODČ pomeni tudi neskončen delavnik, saj bodo za svoje svojce odgovorni 24 ur na dan 7 dni v tednu. V primeru, da zanje iz različnih razlogov ne bodo mogli več skrbeti, bodo v treh mesecih izgubili vse pravice, tudi pravico do nadomestila dohodka in plačila socialnih prispevkov. Skrbstveno delo je že izrazito feminizirano, zato predvidevava, da bo institut s trga dela umaknil predvsem ženske, v največji meri tiste iz delavskih gospodinjstev. V prispevku institut ODČ analizirava kot obliko sistemskega spodbujanja pozasebljanja skrbi.

KLJUČNE BESEDE: dolgotrajna oskrba, oskrbovalec družinskega člana, pozasebljanje skrbi, feminizacija skrbi

LEA LEBAR
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

POGLEDI LJUDI NA VLOGO DRŽAVE BLAGINJE PRI SKRBI ZA STARE LJUDI

POVZETEK: Politike, vezane na skrb za stare ljudi, so v fazi restrukturiranja, in jih zaznamuje negotovost glede njihovega razvoja. Iz sociološke perspektive je za uspešnost priprave reform socialnih politik najpomembnejša njihova družbena legitimnost. Poznavanje prioritet ljudi in razumevanje njihovih stališč omogoča boljše razumevanje prihodnjega razvoja politik. Predstavitev bo v kontekstu štirih držav (Norveška, Nemčija, Velika Britanija in Slovenija) in različnih tipov države blaginje vključevala analizo stališč in argumentov ljudi pri vprašanju, kdo naj bo odgovoren za življenjski standard starih ljudi v prihodnje. Izhajajoč iz konstruktivistične paradigme je bila uporabljena refleksivna tematska analiza demokratičnih forumov. Rezultati kažejo na razlike pri razumevanju vloge države, trga in družine in pri prioritiziranju individualističnih vs. kolektivističnih vrednot ljudi.

KLJUČNE BESEDE: država blaginje, analiza stališč, refleksivna tematska analiza, komparativna študija

SEKCIJA ZA SPOL IN DRUŽBO I

ROMAN KUHAR
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

MILICA ANTIĆ GABER
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

PRISPEVEK K NORMALIZACIJI INKLUZIVNEGA JEZIKA

POVZETEK: V prispevku predstavljava sprejetje sklepa o rabi občutljivega jezika v internih aktih Filozofske fakultete in ga postaviva v širši kontekst feministične kritike seksističnega jezika. Od sedemdesetih let prejšnjega stoletja so feministične kritike seksizma v jeziku ugotavljale, da je uporaba moških slovničnih oblik kot vključujočih v praktični jezikovni rabi do žensk spolno pristranska, saj so ženske pogosto izbrisane ali marginalizirane v mentalnih podobah, ki jih vzbujajo moške slovnične oblike. Kljub temu so bili odzivi na poskuse odprave jezikovnega seksizma sprva pretežno negativni, sčasoma pa so se nekatere rešitve za bolj vključujoč in neseksistični jezik v nekaterih jezikovnih okoljih uveljavile kot sprejemljive prakse. V Sloveniji se je razprava o teh vprašanjih začela že v devetdesetih letih 20. stoletja, ko je Urad za žensko politiko sprožil razpravo o neseksistični rabi jezika, v katero so se vključili strokovnjaki iz različnih strok, od jezikoslovja do prava, psihologije, sociologije in filozofije. Ta razprava se je nadaljevala leta 2018, ko je Senat UL FF sklenil, da se kot inkluzivna uporablja namesto moškega slovničnega spola ženski slovnični spol. Prispevek opisuje celoten proces, skozi katerega je šla fakulteta, odzive na to spremembo in napačne interpretacije njene namere tako znotraj fakultete kot v širši javnosti. Avtorica in avtor opozarjata, da sprejeta rešitev ni zadovoljila vseh, a vsaj odpravlja prejšnje stanje, ko so bile ženske omenjane kvečjemu v opombi.

KLJUČNE BESEDE: spol, jezik, enakost, seksizem, inkluzivnost, mediji

JURE SKUBIC
Inštitut za novješo zgodovino

OMREŽJA MOČI: PRIMERJAVA RAZMERIJ MOČI IN SPOLNE REPREZENTACIJE V TREH EVROPSKIH PARLAMENTIH

POVZETEK: V pričujočem prispevku se osredotočamo na problematiko neenakega razmerja moči in spolne reprezentacije v parlamentih treh evropskih držav (Slovenije, Španije in Velike Britanije) in analiziramo porazdelitev argumentativne in strukturne moči med parlamentarkami in parlamentarci v teh državah.

V vsaki od držav smo analizirali govore znotraj enega vladnega mandata (SI 2014-2018, ES 2016-2019, VB 2017-2019) in raziskali, kako spol vpliva na razmerja moči znotraj vsakega od parlamentov. S pomočjo vsebinske korpusne analize govorov o petih pomembnih temah (zdravstvo, migracije, izobraževanje, energetika, finance) in analize omrežij ugotavljamo, kako aktivni so parlamentarci in parlamentarke pri omenjenih temah (aktivna relevanca), kako pogosto se oglašajo, ali so njihovi govori slišani oz. ali se drugi parlamentarci in parlamentarke nanje nanašajo (pasivna relevanca) in kakšna je delitev med spoloma glede na temo, o kateri se govori. Predpostavljamo namreč, da pri nekaterih (t.i. trdih) temah bolj dominirajo moški (npr. finance, energetika), pri drugih (t.i. mehkih) temah ženske (npr. zdravstvo, izobraževanje), medtem ko se pri nekaterih temah (npr. migracije) poraja vprašanje, kdo o njih govori več in na kakšen način.

V prispevku med drugim ugotavljamo, da je politika še vedno izjemno moško osrediščeno polje v katerem izključno participacija žensk v parlamentih še ne pomeni, da so v svojih govorih slišane oz. da lahko z njimi vplivajo na mnenja svojih (predvsem moških) kolegov. Poleg tega imajo znotraj sej parlamentarke v primerjavi s parlamentarci še vedno manjše število govorov, redkeje pridejo do besede, njihovi argumenti pa so slišani redkeje kot argumenti njihovih moških kolegov. Prav to je po našem mnenju eden od pomembnih razlogov za vztrajanje visoke neenakosti med moškimi in ženskami v politiki.

KLJUČNE BESEDE: argumentativna moč, strukturna moč, parlamentarne razprave, politika, neenakost

ROK SMRDELJ
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

ROMAN KUHAR
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

MONIKA KALIN GOLOB
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

»TEORIJA SPOLA« KOT PREVLADUJOČ OKVIR JAVNE RAZPRAVE O SPOLU IN SPOLNOSTI: DISKURZIVNA »DEDIŠČINA« ANTIGENDERSKEGA GIBANJA

POVZETEK: Pojav neokonservativnega antigenderskega gibanja v Evropi v zadnjem desetletju ne pomeni samo nasprotovanja spolnim in reproduktivnim pravicam, ampak prinaša tudi strukturne spremembe v javni razpravi o spolu in spolnosti. Če se pred pojavom antigenderskega gibanja označevalec »teorija spola« sploh ni pojavljal, pa danes tako rekoč ni javne razprave na temo spola in spolnosti, v kateri ne bi predstavljal enega izmed legitimnih stališč, v nekaterih primerih celo prevladujočega pogleda na omenjeno temo. Z namenom, da preverimo, kako je slovensko antigendersko gibanje prispevalo k preoblikovanju javne razprave na temo spola in spolnosti po letu 2015, ko je bil označevalec »teorija spola« prvič množično lansiran v javnost, se v našem prispevku osredinjamo na razpravo na Twitterju o spolno občutljivem jeziku v internih aktih Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani v letu 2018. Takrat je senat fakultete sprejel sklep, da bo v teh aktih tudi ženske spolne oblike uporabljal kot nevtralne in vključujoče za vse spole, kar je sprožilo vrsto negativnih odzivov v javnosti. Na podlagi kritične analize okvirov in jezikovnostilistične analize objav na Twitterju, ki ju kombiniramo z analizo socialnih omrežij, ugotavljamo prevlado diskurzov, ki izrazito nasprotujejo odločitvi o spolno občutljivi rabi jezika in se opirajo na esencialistične argumente, ki izhajajo iz nasprotovanja »teoriji spola«. Naše ugotovitve tudi kažejo, da je omrežje, ki mu je mogoče pripisati desno politično usmeritev, instrumentaliziralo razpravo na Twitterju. Osrednji prispevek naše analize je v tem, da pokažemo, kako se antigendersko gibanje vključuje v sodobne avtoritarne procese dedemokratizacije, ki niso usmerjeni le proti spolnim in reproduktivnim pravicam, temveč tudi proti konceptu in praksi demokracije.

KLJUČNE BESEDE: teorija spola, ideologija spola, antigendersko gibanje, spolno občutljiva raba jezika, Twitter, analiza socialnih omrežij, Slovenija

TJAŠA CANKAR
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

ENAKOST SPOLOV V SLOVENSKI DIPLOMACIJI

POVZETEK: Diplomacija kot polje je zaznamovana s kontinuitetami in spremembami svojih norm in praks. Predvsem zadnje stoletje je stoletje velikih sprememb, ki so imele učinke v diplomaciji kot praksi in področju. Ena od njih je gotovo prisotnost vse večjega števila žensk, ki delujejo v diplomaciji. V prispevku s pomočjo analize anketnih odgovorov diplomatskega osebja Ministrstva za zunanje zadeve in primerjalne analize literature preverjamo, v kolikšni meri se spolno zaznamovane prakse in spolni režim kažejo v polju diplomacije in v kolikšni meri se je institucija Ministrstva za zunanje zadeve spremenila v smeri enakosti spolov.

KLJUČNE BESEDE: diplomacija, enakost spolov, razmerja moči, spolni režim, institucionalne spremembe

OKROGLA MIZA:
RAZISKOVATI REVŠČINO V STAROSTI – METODOLOŠKE ZAGATE IN OBČUTLJIVI METODOLOŠKI PRISTOPI

POVZETEK: Raziskovanje revščine v starosti je podobno zahtevno kot raziskovanje drugih obrobnih in družbeno manj vidnih skupin brez močnega javnega glasu. Populacija je dokaj nedostopna, ker je nevidna. Ker revščina vpliva na zdravje, so revni stari ljudje bolj bolni in manj dostopni za dolgotrajne in zahtevnejše intervjuje. Ker gre za specifično populacijo, ki prevladujoče živi izven modernizacije in informatizacije sodobnega sveta, je potrebno najti jezik in načine komunikacije, ki so prilagodljivi na raznolike kognitivne in telesne sposobnosti (na primer, gluhost, slabovidnost, slabo spominjanje in oteženo izražanje). Etične dileme so kompleksne in obsegajo vprašanja glede povračila (nagrade) za intervju ter dileme glede uporabe metodoloških tehnik, ki lahko posegajo v integriteto človeka (na primer fotografiranje, posnemanje revščine in vsakdanjega življenja in drugih). Težave se pojavijo pri informiranem soglasju, ki mora biti razumljivo in jasno, da ljudje vedo, kakšne so posledice sodelovanja. Na okrogli mizi bomo naslovili te dileme in razmišljali o inovativnih pristopih k raziskovanju revščine v starosti, ki jih razvijamo v okviru temeljne raziskave Življenjski poteki in vsakdanje življenje starih ljudi, ki živijo v revščini

Sodelujejo:
OTTO GERDINA, METKA MENCIN, NINA PERGER IN ANDREJA ŽIVODER

Moderira:
JANA MALI

OKROGLA MIZA:
STAROSTNE POLITIKE V SLOVENIJI: REFLEKSIJA OB SLOVENSKEM PREVODU KNJIGE NEOLIBERALIZACJJA STAROSTI

POVZETEK: Ugledni britanski sociolog John Macnicol v knjigi *Neoliberalizacija starosti* prepričljivo pokaže, kako krepitev hegemonije neoliberalizma ogroža starost kot z inštrumenti države blaginje zavarovano obdobje človekovega življenja. Pogovor z naslovom »Starostne politike v Sloveniji« bo zato namenjen razpravi o vprašanjih, ki jih odpira ta pomembna knjiga, pa tudi razpravam o vplivu neoliberalizma na slovenske starostne politike ter na siceršnji položaj starih ljudi v sodobni družbi. Posledice neoliberalne ideologije, ki je v Veliki Britaniji in ZDA izbruhnila v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja in se sčasoma razširila na ves zahodni svet, se danes kažejo tudi v najstrašnejši oblikah avtokratskih in izključevalnih politik. Neoliberalizem, preplet strukturnih in ideoloških dejavnikov, že od konca sedemdesetih let prejšnjega stoletja vse močneje prežema številne evropske socialne in ekonomske programe. Macnicol ugotavlja, da se za zahtevami po nujnih in radikalnih spremembah starostnih politik pogosto skriva zgolj osnovna neoliberalna zamisel, da je starost preveč zaščiteno življenjsko obdobje in da tako privilegiranega statusa, ki ga sicer zagotavlja socialna država, ni več mogoče upravičiti. Tovrstne zahteve so sicer podkrepljene s številnimi ‚dokazi', od eksotičnih teorij o t. i. postmodernem staranju in liberalističnih protistarističnih trditev, do trdih ekonomskih imperativov, da je gospodarska rast mogoča le z večjo ponudbo delovne sile. Pogovor bo priložnost za kritično analizo različnih vidikov neoliberalizacije starosti, vključno z zmanjševanjem socialnih programov, individualizacijo odgovornosti za socialno varnost v starosti ter reformami pokojninskih sistemov. Strokovnjaki bodo Macnicolove ugotovitve povezali s svojimi raziskavami, izkušnjami in stališči ter iskali načine za izboljšanje politik in praks na področju staranja.

Sodelujejo:
MAJDA HRŽENJAK, OTTO GERDINA in
BISERKA MAROLT MEDEN

Moderatorka:
TANJA RENER

OKROGLA MIZA: SOCIOLOŠKI IN RAČUNALNIŠKI PRISTOPI K ANALIZI SOVRAŽNEGA GOVORA

POVZETEK: Sovražni govor zlasti zaradi globalnega dosega družbenih omrežij in razširjenosti njihove uporabe postaja vse bolj izpostavljen problem sodobnega sveta in tudi širše eno izmed aktualnih vprašanj v družbeno-političnih razpravah. Vlada tudi terminološka zmeda pri razmejevanju pojmov družbeno nesprejemljivega govora, žaljivega govora, sovražnega govora in govora, ki je kazenskopravno pregonljiv. Obstoječe raziskave ugotavljajo vrzeli v preučevanju sovražnih spletnih komentarjev. Poudarek raziskav kiber-rasizma je na kvalitativnih analizah besedil, vendar se v zadnjem času povečuje tudi trend uporabe računalniških tehnik in strojnega učenja za analizo sovražnega govora. Tovrstne raziskave so močno napredovale pri odkrivanju sovražnega govora na spletu, a se osredotočajo le na izboljšanje natančnosti napovedovanja, ne zagotavljajo pa interpretativnih rezultatov za uporabo v družboslovju, kjer so metode še vedno zelo omejene in je značilna uporaba majhnega nabora visokofrekvenčnih stereotipnih besed. Potrebno je boljše razumevanje, kako in kdaj se sovražne objave širijo po spletu in katere vrste sporočil v spletnih družbenih medijih so najbolj problematične, zato je pomembno združevati sociološko in računalniško analizo. Okrogla miza je namenjena širši refleksiji interdisciplinarnega raziskovanja sovražnega govora. Namen je razprava o socioloških konceptih in interdisciplinarnih metodologijah, ki jih uporabljajo prevladujoče raziskave o sovražnem govoru. Čeprav prevladujeta pravni vidik in so v zadnjih letih eksplodirale računalniške analize, lahko prav sociologija na presečišču disciplin naslavlja problematiko sovražnega govora intersekcijsko in na ta način spregovori ne le o stanju, temveč tudi o tem, kje iskati rešitve za nastale izzive in o tem, kako lahko k slednjim prispeva družboslovna misel.

Govorke_ci bodo poleg razprave o interdisciplinarnem raziskovanju predstavile_i tudi izbrane preliminarne rezultate raziskovalnega projekta "Sovražni govor v sodobnih konceptualizacijah nacionalizma, rasizma, spola in migracij". Predstavile_i bomo najnovejše trende na področju računalniških modelov za zaznavanje sovražnega govora, vključno z modeli, ki delujejo medjezikovno in se lahko hitro prilagajajo

novim področjem, ter metode za razlago odločitev modelov globokega učenja in njihovo vizualizacijo na razumljiv način. Obravnavale_i bomo tudi s tem povezano vprašanje pristranskosti teh računalniških modelov (npr. kako lahko s pozivanjem jezikovnega modela razkrijemo implicitne pristranskosti glede premalo zastopanih skupin (npr. migrantk_ov, LGBTIQ+) znotraj velikih vnaprej pripravljenih jezikovnih modelov, in kako lahko modeli razvrščanja besedil razkrijejo razlike v političnih diskurzih o migracijah).

Sodelujejo:
VERONIKA BAJT, SENJA POLLAK, MATTHEW PURVER, BOSHKO KOLOSKI, JAYA CAPORUSSO

Moderira:
ANA FRANK

Okrogla miza bo potekala v angleškem jeziku.

OKROGLA MIZA: IZZIVI SOCIOLOGIJE RELIGIJE IN RELIGIOLOGIJE

POVZETEK: Religiološka sekcija SSD letos beleži dvajseto zaporedno srečanje. V vsem tem času nemotenega delovanja si je sekcija, kljub svoji izvorno sociološko-religijski metodološki (in) teoretični naravnanosti, prizadevala delovati interdisciplinarno in intersekcijsko, ter vstopati v prostore ne samo sociološkega, temveč širšega družbenega prostora, predvsem z naslavljanjem tematik, ki terjajo poglobljene odgovore pri tistih vprašanjih, ki so tako ali drugače povezana z religijo. V okviru okrogle mize (se) bomo spomnili, kako in zakaj je bila ustanovljena religiološka sekcija pri SSD, kakšna je njena prihodnost, ter kakšne so nujnosti, zagate in distinktivnosti religiologije in sociologije religije na Slovenskem. V tej luči bomo odstrli tudi aktualna dogajanja, vključno s problemov širše religijske (ne)pismenosti in njenih posledic, ki temeljijo na (ne)(pre)poznavanju raznovrstnih religijskih tradicij in njihovih družbeno-kulturnih vpetosti, ter (ne)zmožnosti razlikovanja med konfesionalnimi in normativnimi stališči religij na eni strani ter deskriptivnimi in analitičnimi ugotovitvami religiologov na drugi, kar je med drugim botrovalo tudi k nastanku Slovenskega religiološkega društva, ustanovljenega letos junija z namenom krepitve profesionalne religiološke identitete in z združevanjem tistih, ki k religiji kot človeškemu, kulturnemu in družbenemu pojavu pristopajo na nereligiozen analitičen način.

Sodelujejo:
ALEŠ ČRNIČ, MIRAN LAVRIČ IN IGOR JUREKOVIČ

Moderatorka:
ANJA ZALTA

PLENARNO PREDAVANJE:

SANDRA TORRES
Uppsala University, Sweden

CIVIC ENGAGEMENT IN LATER LIFE – UNLEASHING THE POTENTIAL OF AGING SOCIETIES WHILE EXPANDING THE SOCIOLOGICAL IMAGINATION

ABSTRACT: Population aging and the array of crises that Western democratic States have been facing over the past decades are societal challenges that demand the attention of sociologists since they raise questions about how democracies facilitate older people's civic engagement, and how they support active citizenship in later life. Although awareness about the need for research on these topics is on the rise, and policy-makers recognize that civic engagement in later life can in fact increase societies' ability to manage population aging, there is still a lacuna of research on older people's civic engagement. Against these backdrops, this keynote lecture will offer insight into an ongoing European project on civic engagement in later life amongst older people at risk of social exclusion while proposing not only ways in which our sociological imagination could be expanded through these angles of investigation, but also ways through which the potential of aging societies could be unleashed to facilitate active citizenship in old age.

KEYWORDS: civic engagement, active citizenship, population aging, older people, Europe

PEDAGOŠKA SEKCIJA

KSENIJA DOMITER PROTNER
Prva gimnazija Maribor

SOCIOLOGIJA V SREDNJI ŠOLI SKOZI PRIZMO DRUŽBENIH SPREMEMB IN GENERACIJSKIH POSEBNOSTI

POVZETEK: Pričujoči prispevek predstavlja pregled in osvetlitev nekaterih aktualnih pedagoških izzivov pri poučevanju sociologije v srednji šoli. Sociologija ima v času izjemne družbene dinamičnosti, sprememb ter razraščanju populizma in sovražnega govora še pomembnejšo vlogo kot v preteklih obdobjih. Ob vpogledu v teoretske in analitične razlage družbenih pojavov ter odnosov ima pri mladih priložnost spodbujanja kritičnega presojanja, prepoznavanja populističnih in ideoloških problemov. Ob tem pa se vse bolj srečujemo z različnimi pedagoškimi izzivi. Paradoks je, da prav hitre družbene in tehnološke spremembe predstavljajo pomemben vir didaktičnih problemov prav na področju znanosti, ki družbo proučuje. Učbeniki so hitro zastareli, didaktične metode nenehno na preizkušnji, posebnosti generacij pa hitro spreminjajoče. In morda se tudi v tej povezavi skriva vsaj del problema interesa mladih za odločanje izbire sociologije na maturi in univerzitetnem študiju.

KLJUČNE BESEDE: Sociologija v srednji šoli, generacije, družbene spremembe, didaktični pristopi, znanje.

BARBARA BEDENIK
II. gimnazija Maribor

POUČEVANJE O MNOŽIČNIH MEDIJIH S SPODBUJANJEM KRITIČNEGA MIŠLJENJA

POVZETEK: V prispevku bodo predstavljeni načini obravnave teme Množični mediji in komunikacije. Obravnavano bo vprašanje večplastne vloge novih komunikacijskih tehnologij v sodobni družbi (Učni načrt Sociologija, gimnazija, 2008). S primeri iz prakse (delavnice za dijake) bo prikazan možen način predstavitve problema nasilja in sovražnega govora. Pri tem se zasleduje cilj – dijaki analizirajo in vrednotijo spremembe, ki jih prinašajo nove tehnologije komuniciranja v vsakdanje življenje. Predstavljeno bo poučevanje s filmom in gradivo, s katerim lahko spodbujamo politično participacijo in kritično mišljenje dijakov ter razumevanje pomena množičnih medijev in komunikacijskih tehnologij za njihovo oblikovanje odnosa do sveta in samega sebe (Učni načrt Sociologija, gimnazija, 2008). Ob tem bo izpostavljeno vprašanje odnosa mladih do socialnih omrežij in posledice le teh. V kontekstu umetne inteligence bodo predstavljeni pomisleki ob rabi orodij, kako in zakaj je smiselno preoblikovati naloge za dijake.

KLJUČNE BESEDE: množični mediji, sovražni govor, politična participacija, poučevanje s filmom, primeri iz prakse - pouk sociologije

SONJA FERČAK
Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

NOVOSTI IN AKTUALIZACIJA NA PODROČJU SOCIOLOGIJE V ŠOLI

POVZETEK: Po rahlem zatišju zadnjih let, se spremembe planirajo tudi na področju poučevanja sociologije. Novosti segajo dolgoročno, prvi koraki so že storjeni.

Slovensko sociološko društvo bo vsako leto razpisalo **natečaj za najboljši srednješolski sociološki esej**. Letošnja tema je bila Starajoča se družba. Izbrana tema esejskega naslova bo identična na vsakoletnem Sociološkem srečanju.

Letos se bo prvič preko ZOTK-a **organiziralo sociološko tekmovanje**. Potekalo bo na dveh ravneh, na šolski in državno ravni. Namenjeno bo vsem dijakom, ki poslušajo sociologijo, poleg gimnazijcev še dijakinje in dijaki strokovnih srednjih šol. Letošnja izbrana tema je Družina. Predlagana literatura je obstoječi sociološki učbenik in Družinski pojmovnik avtorice Darje Zaviršek za šolsko tekmovanje, za državno pa še Družine in družinsko življenje v Sloveniji (Rener, Sedmak, Švab, Urek) V pripravi je **prenova obstoječega učbenika.** Tim učiteljev sociologije pripravlja posodobljena gradiva obstoječega učbenika. Predvidene izbrane teme naj bi bile Družbene različnosti in neenakosti, Izzivi sodobne družbe ter iz učbenika za sociologijo v 4. letniku gimnazijskega izobraževanja še Družina in Množični mediji in komunikacije.

Na spletni strani Slovenskega sociološkega društva so **dostopni podkasti**, ki odstirajo zanimiva aktualna družbena vprašanja. Prav tako na družbenih omrežjih (facebook) Oddelku za sociologijo FF UM.

Predvidene naj bi bile **spremembe na maturi**, maturitetni izpit iz sociologije in psihologije bi se naj pisal na različni dan, kar bi pomenili, da bi dijaki_nje lahko izbirali med obema maturitetnima predmetoma.

KLJUČNE BESEDE: novosti, natečaj, tekmovanje, prenova, aktualizacija.

SEKCIJA ZA SOCIALNO DELO

OTTO GERDINA
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

SINJA ČOŽ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

KDO OPOZARJA NA PROBLEME STARIH LJUDI IN PREDLAGA REŠITVE ZANJE? ANALIZA VIROV V SLOVENSKEM OSREDNJEM NACIONALNEM ČASOPISU

POVZETEK: Mediji so ena izmed ključnih družbenih institucij, ki imajo moč vplivati na misli ljudi o določeni problematiki, kot tudi na politični dnevni red. V kontekstu starajočih se družb je nujno razumevanje medijskega poročanja o izzivih, ki jih staranje prebivalstva prinaša, saj je od tega odvisno, kako se bomo z njimi kot družba soočili. Kaj mediji vključujejo v svoje vsebine in česa ne, je torej znatnega pomena pri krojenju družbene realnosti kot tudi to, kdo je vir informacij, ki prispeva k opredeljevanju družbenih problemov. V prispevku nas je zanimalo, kdo v osrednjem slovenskem časopisu Delo opozarja na družbene probleme, s katerimi se srečujejo stari ljudje ter kdo predlaga rešitve. Analiza virov je pokazala, da prevladujejo elitni uradni viri ter da so glasovi strokovnjakov in starih ljudi manj prisotni, še posebej pri predlaganju rešitev. To kaže na prevlado glasov, ki si prizadevajo ohraniti *status quo* in so izpraznjeni preobraznega potenciala, ki bi lahko izboljšal položaj starih ljudi v družbi.

KLJUČNE BESEDE: družbeni problemi, starost, stari ljudje, mediji, analiza virov

SINTIJA MUNĐAR
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo

POMEN INSTITUCIONALNEGA OKOLJA ZA RAZUMEVANJE IDENTITETE LJUDI Z DEMENCO

POVZETEK: Splošne negativne predstave o ljudeh z demenco pogosto vodijo v stigmo oz. diskriminacijo in predstavljajo tveganje za izgubo identitete. Družbeno konstruirana podoba ljudi z demenco kaže na potrebo po raziskovanju procesa oblikovanja in uveljavljanja identitete ljudi z demenco v interakcijah z njihovim socialnim okoljem. Ranljive družbene skupine so potisnjene v oblikovanje identitete z negativnimi lastnostmi, ki odstopajo od družbenih pričakovanj. Na podlagi kvalitativne raziskave, ki je potekala v domu za stare ljudi, in narativnih intervjujev s stanovalci z demenco, prikažem možnosti uveljavljanja identitete ljudi z demenco v institucionalnem okolju. Raziskava se osredotoča na vidik ljudi z demenco in njihovo dojemanje lastne identitete. Prikazuje vpliv, ki ga diagnoza demence in odhod v dom imata na oblikovanje osebne in socialne identitete človeka z demenco v institucionalnem okolju.

KLJUČNE BESEDE: demenca, socialno delo, dom za stare ljudi, strategije, narativnost, vloge

ANAMARIJA KEJŽAR
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo

DEMENCI PRIJAZNO OKOLJE

POVZETEK: V tem prispevku se osredotočamo na različne vidike kakovostne oskrbe ljudi z demenco. To pomeni, da pri načrtovanju oskrbe na individualni ravni upoštevamo individualnost osebe z demenco, potrebe, želje in zmožnosti osebe z demenco in njenih bližnjih – kako in kje bo živela, aktivnosti, ki bodo pomagale pri vključevanju v skupnost in pri ohranjanju njene avtonomije; skupine za samopomoč osebam z demenco, kjer bodo lahko pridobili in ohranjali svoje vire moči. Po drugi strani pa nas razširjenost demence ozavešča tudi na nujnost širših prilagoditev. Le te so: 1) dostopnost ustrezne informacijske tehnologije, ki pomaga, da so osebe z demenco lahko dalj časa v domačem okolju (oz. da se ne selijo v ustanove); 2) razširjenost in uporaba različnih stimulativnih aktivnosti, ki predstavljajo prvi korak pri zmanjševanju uporabe farmakoloških sredstev; 3) destigmatizacijo demence v skupnosti; poznavanje bolezni v skupnostnih službah, kot so trgovine, policija, gasilci, šole, podjetja; 4) vključevanje oseb z demenco v načrtovanje oskrbe in iskanje rešitev na način design thinking method in 5) oblikovanje ustreznega bivalnega okolja tako na ravni ureditve stanovanja, kot skupnosti.

KLJUČNE BESEDE: demenca, oskrba oseb z demenco, stimulativne aktivnosti, demenci prijazno okolje, IKT v oskrbi ljudi z demenco

JANA MALI
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

ZEMLJEVIDI DOLGOTRAJNE OSKRBE LJUDI Z DEMENCO NA RAVNI LOKALNIH SKUPNOSTI: POTREBE LJUDI Z DEMENCO IN VIZIJA OSKRBE

POVZETEK: V Resoluciji o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022 – 2030 država lokalnim skupnostim podeljuje precejšnje pristojnosti pri oskrbi starih ljudi, kar lahko upoštevamo pri razvoju dolgotrajne oskrbe ljudi z demenco. V prispevku prikažemo rezultate raziskovanja po metodi hitre ocene potreb in storitev, s katero smo ocenjevali potrebe in odzive, odgovore na potrebe ljudi z demenco. Kvalitativna analiza empiričnega gradiva je pokazala, da v občinah prevladujejo: (1) pereče in nezadovoljene potrebe neformalnih oskrbovalcev, (2) večtirni sistem dolgotrajne oskrbe, ki ljudi postavlja v neenakopraven položaj, (3) pomanjkanje skupnostnih oblik dolgotrajne oskrbe in neustrezni odgovori na potrebe ljudi z demenco. Vizija dolgotrajne oskrbe bi morala biti usmerjena v reševanje teh izzivov.

KLJUČNE BESEDE: raziskovanje potreb, stari ljudje, ljudje z demenco, skupnostna oskrba, socialno delo

PANEL:
SLOVENSKO ŠOLSTVO IN NACIONALNA IDENTITETA: ŠOLSTVO IN VZPOSTAVLJANJE TER VZDRŽEVANJE NACIONALNIH IDENTIFIKACIJ

POVZETEK: Šole lahko namenoma propagirajo ali pa s svojo strukturo in delovanjem pomagajo ustvariti in reproducirati določene narodne ali transnacionalne identifikacije. TRP projekt »Šole in imperialne, nacionalne in transnacionalne identifikacije: Habsburška monarhija, Jugoslavija in Slovenija« (J6-2573) pod vodstvom Roka Stergarja je poskusil boljše razumeti vloge osnovnih šol – in klasifikacij na splošno – pri uveljavitvi narodov kot relevantnih in obstojnih identifikacijskih kategorij. Panel predstavlja nekatere od ugotovitev raziskovalne skupine: od šolstva do identifikacij v Habsburški monarhiji (Jan Bernot), nacionalnih identifikacij v pedagoških tekstih v tridesetih letih (Neja Blaj Hribar in Marko Zajc), vloge šol v slovenskem jeziku pri prekmurskem prebivalstvu v prvi Jugoslaviji (Jernej Kosi), do opisov nacionalne identitete v sodobnih učbenikih zgodovine (Tamara Trošt in Jovana Mihajlović Trbovc).

Sodelujejo:
JAN BERNOT, JERNEJ KOSI, NEJA BLAJ HRIBAR, MAKO ZAJC, TAMARA TROŠT, JOVANA MIHAJLOVIĆ TRBOVC

Moderira:
ROK STERGAR

JAN BERNOT
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

KAKOFONIJA KLASIFIKACIJ: ŠOLSTVO IN IDENTIFIKACIJE V PREDNACIONALNEM IMPERIJU

POVZETEK: Prispevek se osredotoča na rabo eksplicitnih in implicitnih jezikovnih, etničnih in nacionalnih klasifikacij v šolskem okolju med letoma 1774 in 1848/49 in njihovo praktično rabo med učiteljstvom in šolajočo mladino. Pričujoča študija primera se osredotoča na slavofono prebivalstvo Kranjske, Koroške, Štajerske in Avstrijskega Primorja. Pri tem je pozornost usmerjena predvsem na analizo klasifikacij v učbeniškem gradivu in avtobiografske tekste posameznikov, ki so se šolali v obravnavanem obdobju.

Na podlagi analize navedenega gradiva lahko sklenemo, da v obravnavanem obdobju v šolskem okolju še nimamo opraviti s sistematičnimi in enotnimi klasifikacijskimi shemami. Spričo tega je tudi vpliv slednjih na identifikacije šolajoče mladine skrajno omejen.

KLJUČNE BESEDE: etnične klasifikacije, nacionalne klasifikacije, habsburška monarhija, šolstvo, učbeniki

JERNEJ KOSI
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

KAKO IZ SLOVENCEV NAREDITI SLOVENCE: ŠOLA V SLOVENSKEM JEZIKU IN PREKMURSKO PREBIVALSTVO V PRVI JUGOSLAVIJI

POVZETEK: Cilj predstavitve je pokazati, kako je jugoslovanska oblast v letih po okupaciji Prekmurja avgusta 1919 s kadrovskimi čistkami in vsebinskimi posegi v učne programe preoblikovala šolski pouk, zato da bi po eni strani izkoreninila obstoječe oblike kolektivnih identifikacij in političnih lojalnosti in po drugi strani razširila idejo slovenstva in privrženosti novi jugoslovanski državi. Gre za študijo primera, ki razkriva nemara temeljno značilnost procesa institucionalizacije slovenskega etnolingvističnega nacionalizma, ki je v tem, da so bila prizadevanja slovenskih nacionalistov sprva usmerjena na slovensko govoreče množice, ki se niso identificirale z moderno idejo slovenstva, ampak so vztrajale pri svojih partikularnih "prednacionalnih" kolektivnih identitetnih koncepcijah.

KLJUČNE BESEDE: Prekmurje, etnolingvistični nacionalizem, šolski pouk, slovenizacija

NEJA BLAJ HRIBAR
Inštitut za novejšo zgodovino

MARKO ZAJC
Inštitut za novejšo zgodovino

NAROD IN NACIONALNE IDENTIFIKACIJE V SLOVENSKIH PEDAGOŠKIH TEKSTIH V TRIDESETIH LETIH 20. STOLETJA

POVZETEK: Za pričujoči prispevek sva pod drobnogled vzela dve ugledni vodilni strokovni pedagoški reviji tistega časa, Pedagoški zbornik in Popotnik. Prispevek se omejuje na 30ta leta 20. stoletja, saj je bil nov zakon o narodnih šolah, ki je poenotil osnovno šolstvo v Kraljevini, sprejet leta 1929 (kurikulum se je poenotil 1933). Hkrati je z začetkom kraljeve diktature v ospredje stopila ideologija integralnega jugoslovanstva.

Šolstvo je bilo, poleg medijev, vojske itd., eno od glavnih stebrov gradnje nacionalne identitete. Vseskozi se je tako v politiki kot v pedagoških vodah poudarjalo pomen narodne vzgoje v šolah, a razumevanje tega termina je bilo povsem odvisno od posameznice_ka. Nekatere_i učiteljice_i so to razumele_i kot narodno – ljudsko vzgojo (splošno družbeno –kulturno »povzdvigo« naroda), druge_i kot državljansko vzgojo, tretje_i v nacionalističnem smislu. A tudi v slednjem primeru, razumevanje pojma narod ni bilo enotno. Kaj je narod je stvar interpretacije, prav tako kot tudi ideja o katerem narodu govorimo – slovenskem ali jugoslovanskem.

V prispevku se bova osredotočila predvsem na to, kako so v pedagoških tekstih učiteljice_i in pedagoške_i delavke_ci razumele_i besedo narod in kaj so si pod tem pojmom predstavljale_i.

KLJUČNE BESEDE: nacionalizem, šolstvo, Kraljevina Jugoslavija, pedagoški teksti

TAMARA TROŠT
Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta

JOVANA MIHAJLOVIĆ TRBOVC
Znanstvenoraziskovalni center SAZU

NACIJA IN NACIONALNA IDENTITETA V SODOBNIH SLOVENSKIH UČBENIKIH ZGODOVINE

POVZETEK: Prejšnje raziskave so pokazale pomen učbenikov zgodovine pri definiranju nacionalne identitete. Učni načrti za zgodovino večine držav v regiji predpisujejo poučevanje učencev o nacionalni zgodovini na način, ki utrjuje nacionalno identiteto in jo postavlja kot poglavitni okvir naracije. Medtem ko je veliko študij o tem, kako zgodovinski učbeniki opredeljujejo nacionalno identiteto za druge države v regiji, manjkajo raziskave o slovenskih učbenikih in še posebej o učbenikih, ki se danes uporabljajo v šolah. V prispevku pregledujemo glavna načine konstruiranja slovenske identitete v sodobnih učbenikih zgodovine za 9. razred, tako eksplicitno kot implicitno pri pouku o spremembah meja, posledicah vojn v 20. stoletju, vprašanju jezika, gospodarskih razmerah, pa tudi o popularni kulturi in vprašanju pravicah žensk.

KLJUČNE BESEDE: učbeniki, nacionalna identiteta, zgodovina, nacionalizem, šolstvo

OKROGLA MIZA: TRANSNACIONALIZACIJA OSKRBE ZA STAREJŠE LJUDI

POVZETEK: Tema okrogle mize se umešča v presečišče razprav o dolgotrajni oskrbi (DO) starih ljudi in delovnih migracijah. Večina EU držav poroča o pomanjkanju delovne sile v DO, kar je posledica ne le naraščajočih potreb zaradi staranja prebivalstva, temveč tudi velike fluktuacije delovne sile zaradi slabih delovnih pogojev in nizkih plač (Yeates 2009; Shutes and Chiatti 2012; OECD 2020). Pandemija COVID-19 je situacijo še poslabšala, saj je od leta 2019 v EU sektor DO zapustilo približno pol milijona delavk in delavcev (Florek 2021). Zdi se, da je globalna in regionalna delovna mobilnost žensk kot migrantskih skrbstvenih delavk v dolgoročnih, krožnih ali dnevnih migracijah ena od osrednjih strategij, ki jih države uporabljajo za premoščanje pomanjkanja delovne sile v svojih sistemih DO (Triandafyllidou and Marchetti 2013; Van Hooren 2014; Lutz 2018; Sahraoui 2019). Mednarodne raziskave o transnacionalizaciji oskrbe izpostavljajo, da so blaginjski sistemi držav prejemnic odvisni od imigrantskih skrbstvenih delavk, medtem ko se države izvora posledično soočajo s skrbstvenim primanjkljajem in povečanjem obsega neplačanega neformalnega skrbstvenega dela. Transnacionalizacija oskrbe torej ni enostavno situacija, ki prinaša ugodnosti za obe strani (*angl. win-win*), temveč je bolj podobna igri ničelne vsote in je povezana z globalnimi strukturami moči in neenakosti (Hochschild 2003; Widding Isaksen 2012; Lutz in Palenga-Möllenbeck 2012; Cuban 2013; Degiuli 2016).

Raziskave o vpetosti Slovenije v regionalne skrbstvene migracije so zaenkrat redke (Verginella 2006; Šadl 2009; Hrženjak 2010, 2018). V temeljnem raziskovalnem projektu *Transnacionalizacija oskrbe starejših - raznolikost, rekrutacije, neenakosti (TE-DRI),* katerega preliminarni rezultati so izhodišče predlagane okrogle mize, zbiramo empirično evidenco in razvijamo teoretsko interpretacijo različnih migracijskih tokov, ki se v oskrbi starih ljudi v Sloveniji v zadnjih letih intenzivirajo: 1. sistematična rekrutacijo skrbstvenih delavk iz držav nekdanje Jugoslavije v institucionalno oskrbo; 2. skrbstvena emigracija starih ljudi v institucionalno oskrbo v sosednjo Hrvaško; 3. dnevna delovna mobilnost skrbstvenih delavk iz Slovenije v sosednji Italijo in Avstrijo. Preliminarni rezultati kažejo, da je v Sloveniji institucionalna oskrba starih ljudi lokacija, kjer se prepletajo in součinkujejo skrbstvena emigracije, tranzit in imigracija.

Namen okrogle mize je predstaviti in premišljati transnacionalizacijo oskrbe starih ljudi v Sloveniji na makro ravni politik/regulacij; na mezzo ravni organizacijskih praks in mehanizmov; na mikro ravni živetih izkušenj mobilnih uporabnikov_ic in skrbstvenih delavk. Osredotočili se bomo na součinkovanja blaginjskih, migracijskih in delovnih režimov, ki vzpostavljajo pogoje za skrbstvene mobilnosti ter problematizirali ekstraktivistične strategije (Udhe 2022) v upravljanju DO. Izpostavili bomo ospoljenost in etniziranost družbeno nizko vrednotenega skrbstvenega dela. Ker se Slovenija v naši raziskavi kaže kot ciljna država za migracije iz periferije, tranzitna država za migracije iz periferije v center ter izvorna država za migracije v center, bomo reflektirali njeno geopolitično pozicijo na vzhodnoevropski polperiferiji in strukturne povezave z državami Zahodnega Balkana v mednarodni tekmi za vse bolj redko dobrino skrbstvenega dela.

Sodelujejo:
MAJA BREZNIK, MAJDA HRŽENJAK,
LEJA MARKELJ, ANTONIJA TODIĆ

Moderira:
VERONIKA BAJT

SEKCIJA ZA ŠTUDIJE VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA

SINJA ČOŽ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

STAROST KOT DEJAVNIK SAMOIZKLJUČITVE IZ DAROVANJA ORGANOV PO SMRTI

POVZETEK: V Sloveniji obstaja velik razkorak med pripravljenostjo za darovanje organov po smrti in opredelitvijo v nacionalnem registru za darovanje organov po smrti. V prispevku bomo preučili, kakšno vlogo ima pri tem razkoraku dolgoživost. Na podlagi pregleda literature in podatkov iz kvalitativne raziskave, kjer smo preučevali družbeno-kulturne vidike smrti in vedenja pri darovanju organov po smrti, bomo predstavili, da dolgoživost pomembno uokvirja odločanje o darovanju organov po smrti. Ugotovili smo, da ljudje pričakujejo, da bodo dosegli starost, torej ne pričakujejo nenadne ali predčasne smrti, ki navadno vodi v darovanje organov po smrti. To prepričanje pa ovira opredelitev za darovalca organov po smrti, saj je pogosto povezano s prepričanjem, da organi v starosti niso več primerni za darovanje.

KLJUČNE BESEDE: smrt, darovanje organov po smrti, opredelitev odločitve, dolgoživost, intervjuji.

ALENKA ŠVAB
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

JANJA VUGA BERŠNAK
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

ANDREJA ŽIVODER
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

»DRUŽINA KOT VSAKA DRUŽINA«? PERCEPCIJE VOJAŠKIH DRUŽIN IN DRUŽINSKEGA ŽIVLJENJA V SLOVENIJI

POVZETEK: Prispevek obravnava subjektivne percepcije družine in družinskega življenja pri članih_cah vojaških družin in civilnih družin, pri čemer izhajamo iz ideje, da so tudi vojaške družine podvržene družbenim spremembam pozne modernosti, hkrati pa obstajajo specifike in iz njih izhajajoče potrebe družin. Raziskava je temeljila na kombinaciji kvantitativne in kvalitativne metodologije (anketa in polstrukturirani intervjuji) in je vključevala štiri vzorce ekspertov_inj, pripadnikov_ic, partnerjev_k, otrok ter članov_ic civilnih družin. Percepcije vojaške družine lahko kategoriziramo v dve večji skupini, in sicer strukturno razumevanje vojaške družine ter razumevanje preko različnih specifičnih značilnosti, praks, odnosov. Posebej zanimiva je perspektiva otrok, ki so odraščali v vojaških družinah, saj kaže kompleksno sliko življenja vojaških družin.

KLJUČNE BESEDE: Vojaške družine, družinsko življenje, družinske prakse, družina, vojska.

ANDREJA ŽIVODER
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

ALENKA ŠVAB
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

JANJA VUGA BERŠNAK
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

DOLGOTRAJNE IN POGOSTE ODSOTNOSTI STARŠEV V VOJAŠKIH DRUŽINAH: POGLED ODRASLIH OTROK

POVZETEK: Odraščanje v vojaški družini, v kateri je vsaj eden izmed staršev pripadnik_ca vojske, ki je zaradi zahtev dela večkrat dolgotrajno odsoten iz družine, je za otroke in družine poseben psihosocialni izziv. Namen tega prispevka je preučiti, kako odraščanje v vojaški družini z odsotnimi starši doživljajo sami otroci, ki so v takšni družini odraščali, kako so se spopadali z odsotnostjo starša ali staršev, kateri so bili največji izzivi in kakšne strategije so uporabljali za njihovo premagovanje. Uporabili smo pristop življenjskega poteka in opravili retrospektivne, polstrukturirane poglobljene intervjuje s 13 odraslimi otroki iz 11 vojaških družin v Sloveniji. Iz intervjujev je razvidno, da daljše in ponavljajoče odsotnosti staršev pustijo močan pečat na individualni biografiji in vsakdanjem življenju otrok.

KLJUČNE BESEDE: vojaška družina, življenjski potek, odraščanje, starševska odsotnost, vsakdanje življenje

DORA MATEJAK
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

ANDREJA VEZOVNIK
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

TANJA KAMIN
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

PROUČEVANJE OVIR PRI ZMANJŠEVANJU UŽIVANJA MESA MED MLADIMI: UVIDI IZ PREHRANSKIH DNEVNIKOV

POVZETEK: Prekomerno uživanje mesa je povezano z večjim tveganjem za zdravje in negativnim vplivom na okolje. Zato je zmanjšanje porabe mesa postalo pomemben družbeni cilj tudi v Sloveniji. V luči tega prispevek osvetljuje, s kakšnimi ovirami se srečujejo mladi v Sloveniji, ko zmanjšajo porabo mesa. Prispevek temelji na podatkih, ki so bili zbrani s pomočjo prehranskih dnevnikov. Vsejedi mladi Fakultete za družbene vede (n=41) so eksperimentalno prenehali uživati meso skupaj šest dni v obdobju 14 dni. Ob tem so beležili svoje vedenje povezano z nakupovanjem, pripravo in uživanjem brezmesnih obrokov, občutke povezane s to spremembo ter odziv okolice. S pomočjo refleksivne tematske analize, prispevek identificira tri poglavitne prepreke pri zmanjševanju mesa. Te so vezane na prehranske navade, vplive okolice ter pomanjkanje časa.

KLJUČNE BESEDE: zmanjšanje porabe mesa, uživanje mesa, prehranjevanje mladih, prehranski dnevniki, vedenjske spremembe

OKROGLA MIZA: GENERACIJSKO RAZNOLIKE RABE SODOBNIH MEDIJEV IN TEHNOLOGIJ TER EDUKACIJA

POVZETEK: Vstopanje mobilnih in digitalnih tehnologij v vsakdanje življenje mladih že od predšolskega obdobja dalje, skupaj s pomikom od množičnih k interaktivnim medijem in družbenim platformam, kot so Snapchat, Tik Tok, Viber, WhatsApp, Instagram ali Facebook kot osrednjih prostorov njihove družabnosti, spreminja mnoge kontekste in obstoječa razmerja znotraj njih: od šole, družine, vrstnikov do kulture, politike in poteka vsakdana (Buckingham idr. 2014; Mihailidis 2014; Kirsh 2010; Thomas 2011; Holloway in Valentine 2003). V zadnjem desetletju se namreč mlade naslavlja kot predstavnike t. i. digitalne generacije, ki jo specifično definirajo poseben odnos do digitalne računalniške tehnologije in specifična izkustva z družbenimi mediji. Diskurzi o »digitalni«, »mrežni«, »kibernetski«, »milenijski« generaciji so prisotni v marketingu, političnih dokumentih, najdemo jih v edukacijskih politikah, vzgojnih publikacijah in popularni kulturi. Na izzive tovrstnih uniformnih posplošitev in pretiranih tehnodeterminističnih pogledov na generacijo, ki naj bi jo naddoločal vzpon določenih tehnologij, pa se kritično odzivajo ne le študije znotraj sociologije otroštva in mladine ter sociologije edukacije, temveč tudi medijske študije.

Sodobnega, vse bolj mediatiziranega otroštva (Drotner, 2005; Livingstone in Drotner, 2008) in odraščanja ne moremo več misliti mimo visoko digitaliziranih družbenih kontekstov. Za avtonomno delovanje v teh kontekstih otroci in mladostniki potrebujejo digitalno-medijske sposobnosti, ki jih pridobivajo v različnih družbenih prostorih – najpogosteje in najprej še vedno doma, sledijo vrstniške skupine, šola in izvenšolske dejavnosti. Študije namreč kažejo, da so medijske rabe v prostem času naprednejše od rab v šolah, družine in vrstniki pa so tako ključni prostori pridobivanja „neformalnih medijskih kompetenc“ (Drotner, 2005, str. 47-48). Ko gre za rabe tehnologij in različnih modalitet njihovih rab so zanimiva tudi razmerja povezovanj in ločevanj omenjenih prostorov, npr. šole in doma. Ker so vsakodnevne prakse otrok in mladih, ko gre za informiranje, poznavanje in uporabo medijev ter seveda učenje, branje, opravljanje domačih nalog, seminarskih in projektnih nalog, pa tudi samoprezentiranje, druženje, igra itd. skonstruirane ob množičnih medijih oziroma vse bolj tudi prav skozi družbene

medije, je potrebno razumeti, kakšno vlogo imajo našteti viri in prostori delovanja otrok in mladih pri ustvarjanju njihovih raznolikih medijskih repertoarjev.

Pri tem igra eno pomembnejših vlog medijska pismenost otrok in mladih, ki medijske repertoarje sooblikuje, zato je eno od temeljnih vprašanj socializacije današnjih otrok tudi njihovo medijsko opismenjevanje. Ob vseprisotnosti medijev in digitalne tehnologije v našem vsakdanu klasična pismenost (branje, pisanje) ne zadostuje več. Na veljavi vse bolj pridobiva prav medijska pismenost, ki naj bi sodobnemu posamezniku, posameznici omogočila avtonomno odraščanje in življenje.

Medijsko pismenost je mogoče opredeliti tudi kot sposobnost kritičnega razumevanja, preizpraševanja in ocenjevanja delovanja medijev; slednje v informacijski družbi ob intenzivni digitalizaciji in algoritmizaciji družbenega življenja postaja vse bolj zahteven izziv. Povedano drugače, medijska pismenost nam omogoča razumeti, kako mediji proizvajajo pomene, kako posredujejo, organizirajo ter konstruirajo realnost oziroma vplivajo na vse vidike naših življenj. Zato je ena od ključnih premis medijske edukacije formirati avtonomno, kompetentno in aktivno državljanko_a. Obsežen korpus raziskav in teorij na področju medijske pismenosti zagovarja koncept kritične medijske pismenosti, ki črpa iz kritičnih teoretskih pristopov in pedagogik, ter predpostavlja, da smo ljudje agenti, sposobni refleksije in samoanalize ter informiranega delovanja, na katerega vplivajo naše družbene pozicije, vrednote, prepričanja, izkušnje in ideologije. Uspešnost medijskega opismenjevanja je seveda povezana z uspešno medijsko edukacijo, še posebej, ko/če je ta vključena v formalni sistem edukacije, zato je pri razumevanju opisanih problematik zanimivo in nujno opazovati tudi snovanje politik na tem področju.

Na okrogli mizi bo sodeloval del raziskovalne ekipe, ki je izvedla prvo nacionalno raziskavo Medijski repertoarji mladih: Socialni, politični in kulturni aspekti digitaliziranega vsakdana. Prispevki metodološko temeljijo na metodi polstrukturiranih skupinskih intervjujev na sistematično izbranih podskupinah osnovnošolcev, dijakov in mladih odraslih in metodi opazovanja potrošnje digitalnih medijev v obliki netnografije.

Na okrogli mizi bodo sodelovale_i:
TANJA OBLAK ČRNIČ, KATJA KOREN OŠLJAK, NIKA ŠUŠTERIČ, DEJAN JONTES

Moderira:
VERONIKA TAŠNER

SEKCIJA ZA SPOL IN DRUŽBO II

SUZANA KOŠIR
Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta

RADHIKA LAKSHMINARAYANAN
Samostojna raziskovalka, Indija

LUCIJA DEŽAN
Znanstveno-raziskovalno središče Koper
Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta

PRIKAZ PRAVIC ŽENSK V DRUŽBOSLOVNIH UČBENIKIH NA PRIMERU INDIJE

POVZETEK: Družbene razmere v Indiji terjajo korenite spremembe v smeri preseganja spolnih stereotipov in spodbujanja enakosti spolov. Pri tem imajo pomembno vlogo učni načrti in učbeniki, ki lahko vplivajo na (pozitivno) družbeno dojemanje žensk tako v smislu višjih stopenj spoštovanja kakor podpiranja pravic žensk. V raziskavi smo z uporabo kvalitativne metodologije preučili, kako in v kolikšni meri so v indijskih družboslovnih učbenikih obravnavane pravice žensk. Analizirali smo podatke iz osnovnošolskih in srednješolskih učbenikov, upoštevajoč pravice žensk, kot so predpisane s *Konvencijo o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk*. Rezultati kažejo, da je v osnovnošolskih učbenikih zanemarljivo malo vsebin osredinjenih na pravice žensk, medtem ko srednješolski učbeniki slednje poudarjajo v večji meri, a so nekateri ključni vidiki še vedno zastopani v prenizki meri ali pa so v celoti odsotni.

KLJUČNE BESEDE: pravice žensk, družboslovni učbeniki, osnovnošolsko izobraževanje, srednješolsko izobraževanje, enakost spolov

NINA PERGER
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

KONSTRUKCIJA DOBROBITI OTROKA S PERSPEKTIVE ZDRAVSTVENIH DELAVK_CEV V PRIMERU INTERSPOLNIH OTROK

POVZETEK: Zdravstvena oskrba interspolnih oseb, še posebej otrok, je v zadnjih nekaj desetletjih predmet številnih diskusij, predvsem z vidika opravljanja nenujnih in medicinsko neutemeljenih operativnih posegov v otroštvu, ko interspolni otrok ne more podati informirane privolitve za poseg. V prispevku se osredotočamo na ekspertne percepcije stanja na področju zdravstvene obravnave interspolnih oseb v Sloveniji, natančneje, na konstrukcijo dobrobiti otroka s perspektive zdravstvenih delavk_cev, (7) ki so sodelovali v krajših polstrukturiranih intervjujih, izvedenih v letu 2022. Analiza kaže, da je odnos do izvajanja nenujnih operativnih posegov med zdravstvenimi delavkami_ci heterogen in polariziran. Med delavkami_ci, ki zagovarjajo izvedbo nenujnih operativnih posegov slednje utemeljuje z ‚dobrobitjo otroka' v smislu preprečevanja anticipirane stigmatizacije spolno in telesno nenormativnega otroka, s prepletom z dobrobitjo staršev v smislu naslavljanja njihove emocionalne stiske in s tem omogočanja tesnejše vezi z otrokom, ter z ohranitvijo otrokovih funkcij, relevantnih za kasnejše spolno in reproduktivno življenje. Na drugi strani se nasprotovanje izvajanju nenujnih operativnih posegov taisto utemeljuje z ‚dobrobitjo otroka', le da se ta opomenja radikalno drugače, in sicer predvsem v smislu zagotavljanja možnosti samoodločanja in polnovrednega ter aktivnega sodelovanja v postopku zdravstvene obravnave. Na ozadju konstrukcije dobrobiti otroka v prvem primeru se v imenu družbenega telesa tako legitimizira intervencijo v individualno telo, v drugem primeru pa se kot legitimna in potrebna vzpostavlja intervencija v družbeno telo, tj. v spolne norme in z njimi povezano telesno normativnostjo.

KLJUČNE BESEDE: interspolnost, polje zdravstva, operativni posegi, konstrukt dobrobiti

ANA JAGODIC
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

KOMBINIRANJE KVALITATIVNIH METOD: DNEVNIKI IN INTERVJUJI

POVZETEK: Uporaba metode dnevnikov v kvalitativnem raziskovanju obsega redno beleženje aktivnosti s strani sodelujočih v izbranih časovnih okvirih ter raziskovalcem omogoča vpogled v vsakdanje življenje, rutine, doživljanje dogodkov in odnosov. Kombiniranje dnevnikov z intervjuji pa raziskovalcem omogoča poglobljen uvid v razumevanje in interpretacijo sveta sodelujočih ter dodaten vpogled v izkušnje in kontekste, ki se pojavljajo v zbranih dnevniških zapisih. V prispevku na primeru doktorske raziskave Večgeneracijsko skrbstveno delo srednje generacije predstavimo proces zbiranja podatkov z uporabo kombinacije obeh kvalitativnih metod: dnevnikov in poglobljenih polstrukturiranih intervjujev. Utemeljimo izbran pristop h kombiniranju metod v kontekstu raziskovanja skrbi in skrbstvenega dela ter naslovimo ključne etične vidike raziskovanja z obema kvalitativnima metodama.

KLJUČNE BESEDE: dnevniki, intervjuji, kvalitativne metode, skrb, skrbstveno delo

JASNA PODREKA
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

MOJCA SUHOVRŠNIK
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

SPOLNO SPECIFIČNE RAZLIKE NASILJA NAD STAREJŠIMI

POVZETEK: Ko govorimo o populaciji starejših ljudi, govorimo o izrazito heterogeni družbeni skupini. Na razlike med njimi vplivajo dejavniki, kot so spol, podpora družine in širše socialne mreže, ekonomska in materialna varnost, fizična sposobnost oz. zmožnost samostojnega opravljanja vsakodnevnih obveznosti in podobno. Zaradi tega je pomembno, da obdobje staranja tematiziramo skozi različne perspektive in se osredotočimo na kompleksne neenakosti tega obdobja. Vsi ti dejavniki in razlike pomembno vplivajo tudi na povečano tveganje za nasilje v starosti. Raziskave kažejo, da so starejše osebe lahko žrtve različnih oblik nasilja, ki se manifestirajo tako v družinskem kot tudi institucionalnem okolju. Dejavniki odvisnosti, revščine in socialne izključenosti, se pri ženskah zaradi še vedno prisotnih tradicionalnih spolno specifičnih pričakovanj skozi življenjske poteke, lahko pojavijo že prej v življenju (asimetrična delitev dela v zasebni sferi, slabši socialni kapital, slabša in manj plačana delovna mesta, nezaposlenost v odrasli dobi, ...), s starostjo pa se dodatno okrepijo. Zato je tveganje za nasilje pri starejših ženskah večje kot pri starejši moških. Pomembno različne pa so tudi pojavne oblike, saj raziskave kažejo, da se zlasti intimnopartnersko nasilje moških z upokojitvijo lahko stopnjuje, ker se povečajo frustracijski dejavniki ob izpadu dohodka in socialni izključenosti, ki je s tem povezana. Zato bomo v prispevku vprašanje nasilja nad starejšimi osvetlili zlasti skozi njegove spolno specifične pojavnosti in oblike.

KLJUČNE BESEDE: starost, nasilje, starejši, spolno specifično nasilje

ŠTUDENTSKA SEKCIJA

HANA BARŠI PALMIĆ
Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

PAST AND PRIDE: PORTUGAL'S CASE OF PERPETUATING COLONIAL NARRATIVES THROUGH URBAN SYMBOLS

ABSTRACT: Portugal's colonial history has shaped its contemporary national identity, glorifying historical greatness while disregarding the cruel realities of imperialism. Urban symbols reinforce the perception of Portugal as a conqueror, overshadowing the grim past. Efforts to acknowledge the dark aspects of history remain limited. Monuments and urban elements magnify this identity, neglecting social relations between the Portuguese and migrant populations. Public admission of guilt coexists with practices that contradict acknowledgment. Portugal's history of facing imperatives has led to periodic renewals rather than proactive recognition. This presentation explores how various aspects of past, culture, identity, and urban space hinder acknowledgment, integration, and social relations.

KEYWORDS: Portugal, urban, empire, monuments, colonialism

ALEN GOLEŽ
Univerze v Ljubljani, Filozofska fakulteta

K-POP KOT GLOBALNI FENOMEN FASCINACIJE Z NEMOČJO

POVZETEK: Korejska popularna glasba je v zadnjem desetletju postala fenomen globalnih razsežnosti, in to kljub temu da celotna ta industrija temelji na očitnih skrajnostih, kot so izčrpavajoči urniki, manufakturizacija zvezdnic_kov in njihova osebna podrejenost menedžerjem. Glavno vprašanje članka je, kako se ta skrajna nesvoboda zvezdnic_kov umešča v širšo sliko industrije in potrošnje ter zakaj je tolerirana. Moja teza je, da je eden ključnih elementov v tem kontekstu performans ljubkosti, ki je pri korejskih zvezdnicah_kih nenehen in jih v kombinaciji s strogim disciplinirnjem vzpostavlja kot infantilizirane, nemočne subjekte. To njihove oboževalce postavlja v empatično-skrbniško vlogo pokroviteljev, ki lahko preko finančne in čustvene podpore gradijo navidez intimen odnos s svojim zvezdniškim idolom. K vprašanju bom pristopil z analizo fenovske kulture v k-popu in jo kontekstualiziral z estetiko ljubkosti in v njej vsebovanih razmerij moči, kot jih zaznavajo Lori Merish, Sianne Ngai idr.

KLJUČNE BESEDE: K-pop, ljubkost, estetika, oboževalci, performans

NATALIJA TANIĆ
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

PRIMERJALNA ANALIZA POROČANJA SLOVENSKIH IN SRBSKIH MEDIJEV O VOJNI V UKRAJINI

POVZETEK: Vpliv medijev na vsakdanja dogajanja tako na lokalni kot tudi na internacionalni ravni je zelo velik. Medijska poročanja imajo pomembno vlogo pri ustvarjanju družbene realnosti še posebej na njeno percipiranje s strani ljudi, ki konzumirajo različne medijske vsebine. Na podlagi dejstev, ki jih sporočajo različna sredstva informiranja, ljudje zaznavajo in oblikujejo lastna dejanja, stališča, mnenja in vedenja. Eden izmed primerov, ki nakazuje, da mediji veliko vplivajo na zaznavo družbenih dogajanj je poročanje o vojni v Ukrajini, kar je še vedno aktualna tema. Torej, moja raziskava se bo ukvarjala z analizo medijskega poročanja o trenutni situaciji v Ukrajini in bo še bolj specifična oziroma bodo primerjana obveščanja slovenskih in srbskih medijev in na ta način se bodo pokazale razlike, natančneje kateri so socialni dejavniki vplivali na pojav razlik v poročanju. Raziskovalna vprašanja, ki bodo posebej poudarjena se bodo nanašala na to zakaj pride do določenih razlik med medijem v obeh državah in kakšne posledice one imajo na psihosocialne aspekte pri ljudeh, na njihovo subjektivno percepcijo realnosti, pa tudi in objektivno predstavljanje resničnih dogajanj. Raziskava bo najprej utemeljena na analizi in interpretaciji sekundarne bibliografije, potem pa bodo predstavljene študije primerov, ki bodo dodatno prispevale k izboljšanju kakovosti raziskave.

KLJUČNE BESEDE: Mediji, družbena realnost, vojna v Ukrajini, primerjava, študije primerov

TRIBUNA: KAKO LAHKO SOCIOLOGINJE IN SOCIOLOGI SAMI SPODBUJAMO JAVNO SOCIOLOGIJO?

POVZETEK: Kot sociologom in sociologinjam nam more biti enako pomembno kot raziskovanje, tudi samo predstavljanje ugotovitev in naših dognanj na različnih področjih. V digitalizirani družbi je pomembno, da razumemo različne platforme za komuniciranje ter njihove formate, da lahko preko njih dostopamo do širše javnosti. Pomembno je, da svoje znanje delimo naprej in tako skrbimo za večje osveščanje družbe o družbi in vsej njeni kompleksnosti. Nujno je namreč razmišljati o načinih odpiranja sociologije izven zidov akademije, sociološka tribuna pa se nama zdi dober začetek za odpiranje tovrstnih tem.

Poglavitni namen sociološke tribune je odprta diskusija na temo komuniciranja sociologije v širši javnosti. Na tribuni bi odprli vprašanja kot so:

- Kaj je to javna sociologija?
- Kako komunicirati svoje raziskave?
- Kako spodbujati dialog s širšo javnostjo?
- Kako na zanimiv način predstaviti kompleksne družbene pojave?
- Kako za komunikacijo uporabljati nekonvencionalne medije (družbena omrežja)?

S tovrstnimi vprašanji želiva znotraj sociološke skupnosti odpreti vsaj začetne razmisleke glede tega, kako bi lahko sami komunicirali sociologijo širši javnosti ter jo naredili bolj dostopno. Cilj je, da z medsebojnim sodelovanjem v pogovoru odpremo možnost za deljenje dobrih praks, morebitnih preprek ter rešitev glede komuniciranja družbenih fenomenov, aktualnih družbenih problemov, kompleksnih okoliščin ter delovanje družbe na splošno s širšo populacijo.

Zamislili sva si, da bi bil to večerni dogodek, ki bi potekal v bolj neformalnem vzdušju, kar bi pripomoglo k večjemu sodelovanju in razmišljanju izven okvirjev. Na dogodek bi bili vabljeni vsi udeleženci_ke sociološkega srečanja, v želji, da bi skupaj naslavljali vprašanje, kako sociologijo ter njeno uporabno vrednost za družbo deliti s širšo javnostjo.

Zavedava se, da ni ustrezen format za Sociološko srečanje, vendar pa si omenjeno želiva organizirati kot dogodek pred neformalnim večernim druženjem, saj meniva, da bi slednji lahko deloval povezovalno ter začel odpirati temo, ki ji namenjamo premalo pozornosti.

Tribuno bosta vodili:
ŽIVA GORNIK in
NIKA ČERNOGA MIHELIČ

NAGRAJENI SOCIOLOŠKI ESEJI 2023

Avtor: **ALEN BALAŽIC**

Mentorica: **SONJA FERČAK**
Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

SOBIVANJE MLADIH IN STAREJŠIH V SODOBNI DRUŽBI: IZZIVI IN PRILOŽNOSTI MEDGENERACIJSKEGA SODELOVANJA

Sodobna družba se sooča z izzivi, ki jih prinašajo demografske spremembe in staranje prebivalstva. Eden od ključnih izzivov je sobivanje mladih in starejših ter medgeneracijsko sodelovanje. Le-to ponuja priložnosti za izmenjavo izkušenj, znanj, veščin ter bogatenje medsebojnih odnosov, vendar pa so na tej poti prisotne tudi nekatere ovire.

Mladi in starejši predstavljajo dve skupini z različnimi pogledi na svet, vrednotami, prepričanji, različne generacije imajo tudi različne načine komuniciranja, obnašanja in ravnanja, kar lahko privede do konfliktov in nesporazumov. Mladi so v sodobni družbi pogosto preveč osredotočeni na tehnologijo, kar lahko povzroči občutek osamljenosti starejših, ki se tehnološkemu napredku težje prilagajajo.

Vendar pa medgeneracijsko sobivanje prinaša tudi številne priložnosti. Starejši lahko mladim ponudijo izkušnje in znanje, ki so jih pridobili skozi življenje, medtem ko mladi lahko starejšim ponudijo svežo perspektivo ter nova znanja in veščine. Medgeneracijsko sodelovanje lahko prispeva k izboljšanju kakovosti življenja vseh generacij in spodbuja solidarnost v družbi.

Pomembno je, da se družba zaveda pomena medgeneracijskega sodelovanja in ustvari pogoje za to. Organizirati je treba različne oblike aktivnosti, ki omogočajo medgeneracijsko sodelovanje, kot so delavnice, projekti in sodelovanje. Ključno je, da se pri tem upoštevajo potrebe in želje različnih generacij ter da se ustvarijo varni prostori za izmenjavo idej in mnenj.

A za uspešno medgeneracijsko sodelovanje ni dovolj le organizacija različni dejavnosti, temveč je potrebno tudi odprto komuniciranje ter medsebojno razumevanje. Mladi

in starejši morajo biti pripravljeni sprejeti drug drugega ter se na tak način tudi učiti. Z odprtim in spoštljivim odnosom je mogoče premagovati ovire, ki se pojavljajo na poti medgeneracijskega sodelovanja.

V zaključku lahko poudarim, da medgeneracijsko sodelovanje prinaša velike priložnosti za bogatejše medsebojne odnose in izmenjavo znanja med različnimi generacijami. Sodobna družba se sooča z izzivi, ki jih prinašajo demografske spremembe, zato je pomembno, da se spodbuja medgeneracijsko sodelovanje in ustvarja pogoje za to. Z združevanjem moči in izkušenj različnih generacij lahko prispevamo k izboljšanju kakovosti življenja vseh prebivalcev in k razvoju bolj solidarne in empatične družbe.

Avtorica: **BRINA GALUF**

Mentorica: **BARBARA BEDENIK**
II. gimnazija Maribor

STAREJŠI V DRUŽBI, KI SLAVI MLADOST, LEPOTO IN ZDRAVJE

Postmoderna družba je hitro spreminjajoča, k čemur v veliki meri pripomore sodobna tehnologija. Ta soustvarja naš vsakdan. V kapitalistično potrošniški družbi nam je »zapovedano« biti zdrav in mlad_osten. S pričakovanji o odgovornosti posameznika za lastno zdravje se ustvarja nanje pritisk. Ali naša družba zares slavi zdravje? Koliko in kaj smo pripravljeni vložiti v mladostni videz? Zakaj se staranje tabuizira? Zakaj tudi starejše generacije pri tem sodelujejo in spodbujajo stigmatizacijo staranja? Nekoč je bila starost ugledna, predstavljala je moč in je bila celo statusni simbol.

Med mladimi je ena izmed temeljnih vrednot vključenost v družbo vrstnikov, zato njihova mnenja veliko štejejo. Za odobravanje smo pripravljeni spreminjati izgled, stališča, več telovaditi, manj jesti in se odreči lastni unikatnosti. Preko socialnih omrežij smo drug drugemu strogi sodniki. Čeprav se zavedamo neresničnosti objavljenih idealnih podob, jim verjamemo in se podrejamo kulturi všečkanja. Čeprav vemo, da so z njo povezane tesnoba, nižja samopodoba in motnje hranjenja, se ji le stežka upiramo. Videz šteje, resničen ali ne, zdrav ali že mejen. Starejšim generacijam so toksični lepotni standardi, ki jim sledimo mladi, nejasni, saj v njihovi mladosti niso bili v takšni obliki in tolikšni meri prisotni. Zanimivo pa je opazovati, da so tudi babice potrošnice v lepotnih salonih, nakupujejo enako kozmetiko, se oblačijo v mladostne modne stile in veliko več vlagajo svoj videz kot so njihove mame. K temu v veliki meri prispeva modna, kozmetična in tekstilna industrija. Ko oglašujejo lepo 70-letno žensko, je igralka stara največ 50. Začuda zavajajoče oglaševanje deluje, čeprav smo tako mlade kot stare informirane o medijskih manipulacijah.

Zaradi vseprisotnih lepotnih idealov smo se mladi pripravljeni izpostaviti različnim tveganjem (stroge, nezdrave diete, pretirana vadba, estetski kirurški posegi), ki lahko tudi škodujejo zdravju. Starejšim generacijam pa je bolj kot izgled pomembno zdravje. V Sloveniji se zaradi problema čakalnih dob, pomankanje zdravniškega kadra in urejanja javnega zdravstvena zavarovanja soočamo s potrebno reformo. Ker je Slovenija socialna država, je nujno, da ohranimo javni zdravstveni sistem. Smo starajoča družba

in ob nereševanju naslovljenih problemov bodo starostniki ne samo diskriminirani, ampak v veliki meri socialno izolirani. Iz članka o gerontologiji v Delu razberem, da se delež starejših prebivalcev hitro povečuje, hkrati pa se delež mladih zmanjšuje. Če razvoj znanosti omogoča podaljševanje življenja, je dolžnost družbe (tudi mladih), da poskrbi za njegovo kvaliteto v tretjem življenjskem obdobju. Morda bi podobno kot v politiki, kjer se uvajajo spolne kvote, pri reševanju čakalnih dob uvedli starostne.

Nekateri problemi v javnem zdravstvu se rešujejo z digitalizacijo in novimi tehnologijami. Med starostniki pa se kažejo velika odstopanja v tehnološkem znanju, saj sodobna tehnologija ni bila del njihovega vsakdana. Težko si je predstavljati, da so med starostniki še takšni, ki so se šolali s kredo in tablico. Izjemno hiter znanstveni razvoj tehnologije je vodil v spremembo načina življenja, komunikacije, druženja itd. Da bi čim lažje premostili težave, smo dijaki pred kratkim izvedli delavnico računalniške pismenosti, kjer smo starostnikom pomagali pri njihovih vsakodnevnih tehnoloških problemih. Odzivi s strani starejših so bili izjemno pozitivni, s sošolci smo se pogovarjali o vodenju še kakšne podobne delavnice.

Z medgeneracijskim sodelovanjem bi bilo mogoče spodbujati vrednoto spoštovanja in to ne le s posamičnimi akcijam, temveč načrtovano in v večjem obsegu. V raziskavi o kvaliteti življenja starostnikov Inštituta Antona Trstenjaka navajajo, da ena tretjina udeleženih podporo s strani družine, prijateljev, zdravstvenih in socialnih služb označila za nekaj, kar dviguje kvaliteto njihovega življenja. Zato je še toliko bolj pomembno, da smo do starejših generacij strpni. Naklonjenost razvoju, raziskovanju gerontologije je velika, manjka pa večja preglednost gerontološke dejavnosti. Staranje družbe in neskladnost vrednot povzroča nerazumevanje in nestrpnost, kljub vsemu pa se pojavljajo nove priložnosti medgeneracijskega sodelovanja kot so razna predavanja in projekti.

Mladost, lepota, zdravje. Vsaka generacija jih po hierarhični lestvici vrednot vrednoti drugače. V največjem nasprotju sta zdravje in lepota, saj nekatere generacije bolj cenijo zdravje, druge pa zunanji izgled. Nobene generacije ne bi smeli zanemariti in pozabiti, saj vsaka na svet in v zasebna življenja prinaša izkušnje in ljubezen.

Avtor: **LAN KOČAN**

Mentorica: **NINA JELIĆ BIZJAK**
Gimnazija in srednja šola Rudolfa Maistra Kamnik

STAREJŠI V DRUŽBI, KI SLAVI MLADOST, LEPOTO IN ZDRAVJE

Starizem je sistematično stereotipiziranje in diskriminacija na podlagi starosti, ki zaradi različnih družbenih pričakovanj do vseh starostnih skupin vpliva na vse, a ga zaradi odklonilnega odnosa do staranja in starostnikov najpogosteje povezujemo s starejšimi. Prisoten je tako na osebnem kot na institucionalnem nivoju in brezdvomno predstavlja enega izmed izzivov sodobnega sveta. V eseju bom razpravljal o vplivu družbenih vrednot mladosti, lepote in zdravja na položaj starejših v sodobnih, starajočih se družbah.

Strah pred staranjem, ki izhaja iz tabuja smrti, ni nič novega. Zaslediti ga je moč že v antičnih in srednjeveških družbah, v katerih so bila brezplodna prizadevanja alkimistov usmerjena v iskanje eliksirja življenja. Kljub strahu pred staranjem in neizbežno smrtjo v tradicionalnih družbah ne govorimo o starizmu, kot je značilen za moderne in sodobne družbe. Starejši so bili pomembni in spoštovanja vredni člani skupnosti. Sodelovali so v socializaciji otrok in bili neprecenljivi svetovalci. Z modernizacijo družbe in uveljavitvijo nuklearnih družin kot potrošnih enot ter razvojem vse kompleksnejšega šolskega sistema, ki je prevzel vlogo glavnega prenašalca znanja in veščin, pa se je starejše pričelo odrivati na družbeno margino. Danes je neoliberalna ideologija, ki stremi k razčlovečenju gospodarsko neproduktivnih, do starejših še posebej neprijazna, saj so ti pogosto manj sposobni opravljati določena dela. Od zgodnjega otroštva smo zasuti z medijskimi reprezentacijami, zaradi katerih ponotranjimo negativen odnos do lastnega staranja in do starejših. Starizem na osebnem nivoju se kaže predvsem v samozaničevanju in posameznikovem občutku, da je postal družbeno manj koristen ali celo nepotreben. To ima izrazito slab vpliv na duševno zdravje starostnikov, ki so zaradi svoje »nevidnosti« v družbi in izključenosti iz nje med najbolj ogroženimi družbenimi skupinami, izpostavljenimi osamljenosti. Omembe vredno je tudi dejstvo, da so poleg žensk in otrok najpogosteje žrtve družinskega nasilja ravno starejši.

Zaradi institucionaliziranega starizma so starejši izpostavljeni tudi večjemu faktorju tveganja za strukturno brezposelnost. Hladna kapitalistična terminologija, ki si

z rabo evfemizmov prizadeva zabrisati nečloveškost in posledice brezglavega iskanja dobičkonosnejših praks, jih označuje kot »tehnološki višek«. Mnoge starejše, zlasti ženske, ki so bile pogosteje zaposlene fleksibilno in za katere so delodajalci manj dosledno prispevali v pokojninski sklad, pa ogroža tudi zdrs v revščino.

Kar zadeva lepoto, se je pomembno zavedati, da občutka sramu in strahu glede lastnega staranja, ki ju producira oglaševanje, ustvarjata novo tržišče, željno čudežnih kozmetičnih produktov, ki naj bi upočasnili, zaustavili ali celo obrnili učinke staranja. Ni čudno torej, da je javni diskurz o starajočih se telesih pogosto zaznamovan z elementom gnusa, saj ta isti gnus ljudi spodbudi k nadaljnji potrošnji. Našim prednikom, ki so stoletja umirali zaradi griže, bi bilo nepojmljivo, da sodobni ljudje v družbah videza namerno vzgajajo kolonije bakterij *Clostridium Botulinum*, da bi si injicirali njihov nevrotoksin botulin, v želji po preprečevanju nastanka gub. Cvetoča »anti-age« industrija je delno tudi posledica človeške težnje k povezovanju posameznikove fizične privlačnosti z moralnimi krepostmi in obratnemu asociiranju fizične neprivlačnosti z moralno sprevrženostjo. Amalgam mizoginije in starizma vpliva predvsem na ženske, ki jim dihotomično pojmovanje spola pripisuje vrednost predvsem v fizični lepoti in plodnosti. Ravno zaradi tega ženske občutijo starizem bistveno prej kot moški.

Kljub temu da so starejši tako rekoč nevidni, pa je o njih precej govora v diskusijah o zdravstvu. Zaradi neoliberalizma se je skrb za zdravje individualizirala, vendar na starost in fiziološko stvarnost staranja posameznik nima vpliva. V državah, ki imajo javno zdravstvo, se o starostnikih zato pogosto govori kot o davkoplačevalskem bremenu, v tistih s privatiziranim zdravstvom pa kot o finančnem bremenu družine. Zaradi tako razčlovečujočega odnosa do starejših je Svetovna zdravstvena organizacija začela globalno iniciativo proti starizmu, s katero želijo spremeniti način, kako razumemo in se pogovarjamo o staranju, ter tako doprinesti k ustvarjanju družbe, ki sprejema vse starostne skupine.

Zaključil bi z mislijo, da je staranje proces, ki nas vse združuje. Starejši si zaslužijo živeti dostojna življenja, ne da bi bili deležni diskriminacije, izključno zaradi tega, ker so ljudje. Zahvaljujoč obilici življenjskih izkušenj pa so brezdvomno tudi neprecenljivi člani vsake skupnosti. Katerakoli socialna politika, ki ne nasprotuje starizmu, je enostavno neustrezna.

slovensko
sociološko
društvo

UNIVERSITÀ DEL LITORALE
UNIVERZA NA PRIMORSKEM

FACOLTÀ DI STUDI UMANISTICI
FAKULTETA ZA HUMANISTIČNE ŠTUDIJE

ISBN 978-961-94302-8-6

9 789619 430286